EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Komplexní metodika a evaluace projektu
Školy a děti s OMJ jako součást komunitního života

Projekt Školy a děti s OMJ jako součást komunitního života
CZ.07.4.68/0.0/0.0/20_079/0002141

1.11. 2021 – 30.6. 2023

Zprávu zpracoval realizační tým odpovědný za metodologii a evaluaci projektu ve složení: Katarzyna Elperyn, Katrin Dejlová

vedení projektu: Jana Minaříčková

Obsah

ÚVOD **2**
1 INFORMACE O PROJEKTU **3**
1.1 Cíle projektu 4
1.2 Klíčové aktivity 5
1.3 Cílová skupina 7
1.4 Indikátory 7
2 SPOLUPRÁCE MEZI ŠKOLAMI A KOMUNITNÍM CENTREM 9
2.1 Průběh spolupráce 9
2.2 Metody spolupráce 12
3 PROGRAM PROJEKTU **15**
3.1 Jednotlivé etapy Tvůrčí laboratoře současnosti 16
3.2 Změny programu v průběhu realizace dle potřeb CS 17
3.3 Finální program aktivit 18
4 METODIKA PRÁCE S ÚČASTNÍKY NA JEDNOTLIVÝCH AKTIVITÁCH 19
4.1 Metody Tvůrčí laboratoře současnosti 24
4.1.1 Výměna zkušeností 24
4.1.2 Umělecký výraz jako interakce s prostředím 25
4.1.3 Využití nástrojů fyzického divadla 25
4.1.4 Partnerský přístup 26
4.1.5 Napojení na učební látku, spolupráce s pedagogy 27
4.1.6 Skupinová dynamika 28
4.1.7 Prezentace produktů Tvůrčí laboratoře současnosti 28
4.2. Příklady dobré praxe 29
5 EVALUACE PROJEKTU **32**
5.1 Definice evaluačních cílů 32
5.2 Způsob evaluace 33
5.2.1 Metody sběru dat 33
5.2.2 Praktické nastavení 33
5.2.3 Způsoby vyhodnocování 35
5.3 Analýza realizace projektu 35
5.3.1 Průběh realizace projektu 35
5.3.2 Změny realizace projektu 36
5.3.3 Předcházení rizik projektu 37
5.4 Hodnocení dopadu projektu na CS 40
5.4.1 Výstupy diskusí a rozhovorů s CS a pedagogy 40
5.4.2 Dotazníková šetření 45
5.4.3 Výstup evaluace efektu na CS 47
5.5 Příklady dobré praxe 49
ZÁVĚR 51
PŘÍLOHY **53**

ÚVOD

Projekt Tvůrčí Laboratoř Současnosti odpovídá na potřebu integrovat žáky základních a středních škol s odlišným mateřským jazykem mezi ostatní žáky a podporovat jejich společné vzdělávání i trávení volného času. Spolupráce probíhala mezi komunitním centrem lokalizovaným na Praze 5 – Komunitní Prostor Smíchov a vybranými školními kolektivy ze škol v jeho okolí. Do procesu inkluze byly zapojeny také další neziskové organizace úzce vázané na lokalitu a celkově projekt podporoval a obohacoval tvůrčí růst místní komunity – sousedy, osoby využívající komunitní centrum a osoby pracující v něm. Žáci, studenti a jejich rodiny se mohli díky projektu setkávat, vytvořit nové vazby a celkově společně zlepšovat kvalitu života v lokalitě.

Projekt pomohl rozvíjet sociální kompetence účastníků, budovat respekt ke kulturní rozmanitosti a zlepšovat podmínky pro začleňování dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem.

V tomto dokumentu jsou popsány všechny detaily projektu, zejména doporučení metody práce s cílovou skupinou během celého dvouletého průběhu. Lektorský tým používal různé nástroje a postupy, které byly postupně upravovány a ověřovány v praxi při práci s věkově a kulturně rozmanitou skupinou účastníků projektu. Základy a podstata metody Tvůrčí Laboratoře jsou popsány do detailů v 4. díle tohoto dokumentu.

1 INFORMACE O PROJEKTU

V této kapitole jsou popsány klíčové informace týkající se projektu Školy a děti s OMJ jako součást komunitního života, jež tvoří informační základ pro tvorbu metodiky projektu. Zmíněny jsou cíle projektu, klíčové aktivity projektu, cílová skupina a sledované indikátory. Projekt Školy a děti s OMJ jako součást komunitního života je podpořen z Operačního programu Praha – pól růstu ČR. Projekt probíhal v období od 1.11.2021 – 30.6.2023.

Projekt je specifický využitím metody *„tvořivé laboratoře“*, která kombinací technik rozvíjí skupinovou dynamiku a interakci. Od jednoduchých a zábavných aktivit postupuje ke konkrétnímu tématu, kterým byla v našem případě udržitelnost života ve městě ve spojitosti s environmentální problematikou, pojata tvořivým, uměleckým způsobem. Metoda má 4 fáze, kdy v první probíhá integrační proces, následně skupina mapuje téma technikami jako free listening, pohybová mapa asociací atd., následně téma zkonkrétňuje, prohlubuje a formuje výstup – finální formu uměleckého díla a nástrojů, které skupina použije.

Pravidelná aktivita se koná v průběhu školního roku. Vyvrcholením aktivit je prezentace hotového produktu, který si účastníci sami vymysleli a vytvořili v průběhu poznávání tématu, před vrstevníky, učiteli, rodiči a veřejností na festivalu Koloběh. V umělecké tvorbě je snazší překonávat jazykové bariéry, lze spolupracovat i při minimální znalosti jazyka. Aktivity jsou navrženy tak, aby se děti zapojily do interakce s ostatními a aby samy byly aktéry a tvůrci.

1.1 Cíle projektu

Cílem projektu je spolu s místními ZŠ a SŠ prostřednictvím komunitních volnočasových a neformálních aktivit komunitního centra FS ČCE Smíchov integrovat jejich žáky s odlišným mateřským jazykem mezi ostatní, podporovat jejich společné vzdělávání i trávení volného času a současně více zapojit místní neziskové organizace do vzdělávacího procesu a školy do komunitního života. Účelem projektu je rozvíjet sociální kompetence žáků, budovat respekt ke kulturní rozmanitosti a zlepšovat podmínky pro začleňování dětí a žáků s OMJ. V rámci skupiny 120 žáků a studentů mělo být integrováno 24–72 žáků s odlišným mateřským jazykem mezi jejich vrstevníky, a to organizací hodinových až dvouhodinových lekcí ve frekvenci 1–2 týdny pro 15 až 20 spolužáků z jedné školy

v průběhu školního roku. Tyto aktivity probíhaly během realizace projektu celkem pro 4 školy, s nimiž Komunitní prostor Smíchov (dále jen KC) navázal spolupráci.

Aktivita s názvem Tvůrčí laboratoř současnosti kombinuje různé techniky, které děti baví a zároveň pomáhají vybudovat spolupracující skupinu, aniž by vyžadovaly excelentní znalost češtiny. Sekundárním cílem aktivity pro integraci žáků s OMJ je přiblížit skupině a veřejnosti téma udržitelnosti a života ve městě. V rámci tvořivé laboratoře účastníci téma sami zkoumají a objevují a jsou motivovaní na základě svých poznatků a technik, které se během lekcí naučí, vše uměleckým způsobem společně zpracovat. Aktivita vrcholí veřejnou prezentací vytvořeného produktu spolužákům, pedagogům, rodičům a veřejnosti na školní prezentaci a na festivalu Koloběh na konci školního roku.

Dalším cílem projektu je prohloubit spolupráci mezi Komunitním prostorem Smíchov (obecně neziskového sektoru) a školami. Školy se díky projektu otevírají komunitě a KC je zapojeno do vzdělávacího komunitního procesu. Z tohoto důvodu je součástí projektu i účast pedagogického pracovníka, který má možnost se seznámit se zážitkovou, neformální pedagogikou, a prezentace výsledných děl probíhá ve škole s úmyslem otevření komunitě.

Všechny tyto aktivity jsou vedeny se záměrem zbavovat předsudků a posilovat soudržnost místní komunity.

Jaký problém projekt řeší?

Na spolupracující školy přicházejí žáci a studenti, jejichž mateřským jazykem není čeština, přičemž jazyková bariéra je pro vzdělávání žáků s OMJ zásadní překážkou, která může výrazně limitovat jejich studijní úspěchy. Dle Místního akčního plánu vzdělávání II pro MČ Praha 5 byly nejčastějšími problémy naplňování kritérií Kodexu školy časová náročnost inkluze, chybějící kvalifikace učitelů pro práci se žáky s OMJ a absence vhodné metodiky efektivního začlenění žáků s OMJ v rámci školní výuky.

Vyučující na školách, které se rozhodly s KC v rámci projektu spolupracovat, vycházejí žákům s OMJ vstříc a respektují jejich individuální tempo adaptace na výuku v češtině. Školy využívají programů na podporu vzdělávání cizinců. Přestože velká část v důsledku toho nakonec nemá vážnější studijní, resp. prospěchové problémy způsobené

nedostatečnou znalostí češtiny, nebo spolu s vyučujícími pracují na jejich zvládnutí, jejich začleňování do třídy a komunity vrstevníků bývá pomalejší pro nedostatek společných mimoškolních aktivit, odlišné kulturní pozadí a životní zkušenosti. Problémem může být nejen jazyková bariéra, ale i jiné zvyklosti, hodnoty a životní styl, které způsobují mezi dětmi a žáky, ale i rodiči a pedagogy nedorozumění nebo napětí. Žáci s OMJ jsou znevýhodněni změnou prostředí, jazykovou bariérou, odlišným způsobem vzdělávání v zemích původu včetně odlišné role a zapojení rodičů. Bývá pro ně obtížnější najít si v kolektivu kamarády a začlenit se.

Ke zmírnění naznačených problémů je třeba přispět budováním sociálních kompetencí jak u žáků s OMJ, tak žáků z většinové populace. Kompetencí jako je tolerance a respekt ke kulturním odlišnostem. Nezbytné je vzájemné poznávání se i mimo výuku, při volnočasových a neformálních aktivitách.

1.2 Klíčové aktivity

Projekt realizoval své cíle prostřednictvím šesti klíčových aktivit (KA).

- KA1 Řízení projektu, publicita a zahájení činnost
- KA2 Spolupráce se školami a podpora jejich komunitní role a zapojení aktivit KC do vzdělávacího procesu
- KA3 Pravidelná volnočasová, edukačně-rozvojová aktivita Tvůrčí laboratoř současnosti s uměleckým výstupem
- KA4 Interkulturní festival Koloběh a prezentace výsledků klíčové aktivity 3 ve školách
- KA5 Aktivizace cílové skupiny
- KA6 Metodologická podpora a evaluační aktivity

Cílem *KA1* je nastavit takové postupy řízení, aby zajišťovaly průběžné řízení a kontrolu realizace projektu. Nastavení organizační struktury, aby byly jednoznačně a přehledně stanoveny činnosti členů realizačního týmu a jejich jednotné kompetence.

Cílem *KA2* je posílení komunitní role 4 pražských škol a vzájemná spolupráce s žadatelem na integraci jejich žáků s OMJ prostřednictvím volnočasových a neformálních aktivit. Hlavním

záměrem je, aby se škola více zapojila do komunitního života a přijala principy komunitní školy: otevřenost, spolupráci, sociální inkluzi, službu veřejnosti, dobrovolnictví, celoživotní učení, zapojení rodičů a rozvoj komunity.

Hlavním cílem *KA3* je integrace dětí a mládeže s OMJ do třídního a školního kolektivu. Aktivita směřuje ke konkrétnímu výsledku (umělecké intervenci, jejíž formu konkretizují samotní účastníci z CS), který bude prezentován na půdě školy a také v rámci studentského festivalu Koloběh. Rámcovým tématem, kterým se skupina zabývá, je „udržitelnost". Zpracovávání tématu udržitelného rozvoje ve městě má pomoci posilování vztahu žáků s OMJ i žáků z majority k místu, kde bydlí, a rozvoji aktivního občanství účastníků.

Cílem *KA4* je realizace závěrečné prezentace vzniklého díla na festivalu. Důležitým aspektem je setkání všech 4 skupin na společné platformě. Dalším cílem je představit rodičům dětí, místní komunitě a širší veřejnosti program, který vznikl ve spolupráci dětí z majority a dětí s OMJ, jež bude demonstrovat zapojení škol do komunitního života a zároveň upozorní na důležité téma udržitelného rozvoje.

Cílem *KA5* je aktivizace CS k samostatnému utváření realizované činnosti. Zaprvé důraz na aktivizaci žáků z CS, tedy ne pasivní příjem nebo sledování, ale zapojení se a aktivní podílení se na činnosti. Druhým je zapojení se do designu změn probíhajících aktivit, aby lépe naplňovaly aktuální potřeby CS, nebo na tvorbě zcela nových potřebných aktivit. Třetím je aktivizace mimo komunitní centrum, ve vlastním životě žáků z CS, kdy si začnou uvědomovat své schopnosti a získají nové dovednosti, sebedůvěru i důvěru ve společnost a komunitu.

Cílem *KA6* je pak vyhodnotit inovativní aktivity projektu a prostřednictvím evaluace je zkvalitnit. Záměrem je objektivně zhodnotit dosažené výsledky projektu a stanovit doporučení pro praxi.

1.3 Cílová skupina

Cílovou skupinou projektu jsou:

- Děti a žáci základních a středních škol
- Děti, žáci základní a středních škol s odlišným mateřským jazykem

Mezi děti s OMJ spadají:

- děti, jejichž minimálně jeden rodič má jiné státní občanství,
- děti z migrantských rodin s českým občanstvím,
- děti krajanů navracejících se zpět do ČR po dlouhodobých pobytech v zahraničí,
- děti z bilingvní rodiny, kde dominuje jiný než český jazyk.

1.4 Indikátory

1. Počet organizací, ve kterých se zvýšila proinkluzivnost
2. Počet podpořených dětí, žáků, studentů
3. Počet podpořených produktů (závěrečná metodika)
4. Počet vzdělávacích zařízení, které využívají nové produkty
5. Počet mimoškolních aktivit vedoucích k rozvoji kompetencí
6. Celkový počet účastníků

1.

Kód	Název	Výchozí hodnota / měrná jednotka	Cílová hodnota / měrná jednotka
5 10 15	Počet organizací, ve kterých se zvýšila proinkluzivnost	0 / organizace	4 / organizace
5 15 01	Počet podpořených dětí, žáků, studentů	0 / děti, žáci, studenti	120 / děti, žáci, studenti
5 16 14	Počet podpořených dětí, žáků a studentů s SVP	0 / děti, žáci, studenti	– nerelevantní

5 25 01	Počet podpořených osob – pracovníků ve vzdělávání	0 / pracovníci ve vzdělávání	– nerelevantní
5 25 10	Počet pracovníků ve vzdělávání, kteří v praxi uplatňují nově získané poznatky a dovednosti	0 / pracovníci ve vzdělávání	– nerelevantní
5 21 00	Počet podpořených produktů	0 / produkty	1 / produkty

2. Příjemce má dále povinnost kromě indikátorů uvedených v bodě 1 tohoto článku vykazovat dosažené hodnoty také pro následující indikátory:

Kód	Název	Výchozí hodnota / měrná jednotka	Cílová hodnota / měrná jednotka
5 12 12	Počet mimoškolních aktivit vedoucích k rozvoji kompetencí	0 / aktivity	1 / aktivity
5 22 00	Počet vzdělávacích zařízení, která využívají nové produkty	0 / zařízení	4 / zařízení
6 00 00	Celkový počet účastníků	0 / osoby	– nerelevantní

2 SPOLUPRÁCE MEZI ŠKOLAMI A KOMUNITNÍM CENTREM

Úkolem projektu je podporovat školy v míře zapojení se do komunitního života a přijetí principů komunitní školy: otevřenost, spolupráce, sociální inkluze, služba veřejnosti, dobrovolnictví, celoživotní učení, zapojení rodičů a rozvoj komunity. K naplňování principů komunitní školy bylo využito zázemí Komunitního Prostoru Smíchov a dalších neziskových organizací, které s KC dlouhodobě spolupracují.

Principy komunitní školy a jejich naplňování

Dle metodiky projektu Komunitní školy: Standardy kvality a principy Komunitní školy (Mašínová, Jeník, Polesný, 2011), podpořeného Evropským sociálním fondem v ČR a MŠMT v rámci OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Investice do rozvoje vzdělávání:

„Komunitní škola je škola otevřená. Jejím posláním je vykonávat kvalitní funkci vzdělávací a výchovnou s propojením na funkci komunitního, společenského, kulturního a volnočasového centra. Škola je otevřená žákům, rodičům, komunitě a zároveň žáky přirozeným způsobem do života komunity zapojuje. Je orientována na rozvoj měkkých dovedností, pro-sociálního jednání a posilování občanských postojů žáků.“

Projekt Školy a děti s OMJ jako součást komunitního života vnímá komunitní školy jako otevřené školy, napojené na život lokální komunity. Snaží se využívat místních zdrojů pro vlastní činnost a zároveň naopak nabízí podporu pro rozvoj obce. Bylo proto žádoucí navázat se školami, jež projevily zájem o zapojení do projektu, partnerské vztahy a propojovat výuku studentů a podporu žáků s OMJ prostřednictvím vzájemného sdílení prostor, iniciace setkávání s dalšími obyvateli v lokalitě a formou společného pořádání veřejných akcí, kde budou přítomni žáci, rodiče, zaměstnanci KC i škol, zástupci okolních organizací, externí umělci a v neposlední řadě obyvatelé ze sousedství.

2.1 Průběh spolupráce

Spolupráci se školami, podporu jejich komunitní role a zapojení aktivit KC do vzdělávacího procesu v rámci projektu zajišťovali především interkulturní pracovníci společně s dalšími členy týmu (například metodikem) a na straně každé školy jeden pedagog

v roli zástupce školy. Na začátku spolupráce si interkulturní pracovníci s pedagogem určili, s předstihem do začátku aktivit, četnost a formu setkávání vhodnou k plnění cílů této klíčové aktivity. V případě starších účastníků CS (SŠ) byli také oni, jako studenti, zapojení do tvorby harmonogramu s ohledem na jejich potřeby. Pedagogové seznamovali realizační tým projektu s tím, čím daný kolektiv aktuálně prochází. Šlo zároveň o ujasnění, jakou učební látku účastníci zrovna poznávají, a také o momentální stav mezilidských vztahů ve skupině, běžné nastavení a preference jednotlivců z hlediska školního a volnočasového programu.
Současně bylo také provedeno na každé škole úvodní inkluzivní, facilitované šetření, jehož účelem bylo zmapování aktuálního stavu školy obecně z hlediska sledovaných cílů a sesbírání důležitých poznatků o fungování školy zejména pro práci metodika a evaluátora projektu.

Díky tomuto úvodu mohli interkulturní pracovníci spolu s pedagogy přizpůsobit harmonogram a obsah programu tak, aby šlo co nejlépe a nejrychleji navázat vztah se skupinou a vytvořit atmosféru podpory, pochopení a respektu. Pedagogové podle potřeb a domluvy pracovali společně s pracovníky KC na aktivitách Tvůrčí laboratoře současnosti, interkulturní festivalu Koloběh a prezentaci výsledků, a to jak na půdě samotného KC, tak ve škole nebo ve veřejném prostoru.

Zapojené školy:

- ZŠ Waldorfská, Praha 5 – Jinonice (2021–2022, 1 skupina)
- Gymnázium Na Zatlance, Praha 5 (2021–2022, 2022–2023, 4 skupiny)
- Gymnázium Jana Nerudy, Hellichova, Praha 1 (2022–2023, 2 skupiny)
- ZŠ Montessori Andílek, Praha 5 (2022–2023, 1 skupina)

Proběhl také pokus zapojit do projektu školu sídlící v těsné blízkosti KC ZŠ Santoška. Uskutečnila se úvodní prezentace projektu na škole, rozvěšení letáků, komunikace se zástupci školy a inkluzivní šetření. I přesto však výsledně škola požádala o odvolání spolupráce z důvodů omezených pracovních kapacit.

Školní rok 2021–2022

Ve školním roce 2021–2022 byla navázána spolupráce s Gymnáziem Na Zatlance a ZŠ Waldorfská Jinonice. Na gymnáziu byly pro velký zájem jak ze strany studentů, tak ze strany školy samotné, otevřeny hned tři skupiny. Na ZŠ Waldorfská byla otevřena jedna.

Ze začátku projektu bylo třeba vlivem okolností přizpůsobit způsob práce se skupinami a setkání probíhala přímo jako rozšíření výuky žáků během školních dní. Lektoři z tohoto důvodu pracovali s celými třídními kolektivy, kde byl přítomen i pedagog školy, a koncipovali svá témata jako neformální a hravé rozšíření výuky v úzké spolupráci se samotnými učiteli.

V dalším období následovala práce v rámci intenzivních pětidenních *„expedic“* v mimoškolních prostorách a v prostorách KC. Žáci tím byli uvedeni do kontaktu s historickou, uměleckou a společenskou pamětí místa (odbojová skupina Předvoj, Milada Horáková, funkcionalizmus), která dále představovala nový tvůrčí impuls. Možnost nevázat se na školní program otevřela nový typ myšlení a umožnila setkání s dalšími lidmi komunity.

K interakci mezi jednotlivými skupinami z různých škol a komunitou sousedů došlo v největší míře v rámci společného vystoupení na interkulturním festivalu Koloběh *(viz 4.1.7 Prezentace produktů Tvůrčí laboratoře současnosti),* který se uskutečnil v květnu ke konci školního roku. Po festivalu se se skupinami projekt uzavíral, sbírala se zpětná vazba a rozdaly se odměny. Proběhlo závěrečné šetření inkluze na ZŠ Waldorf. V průběhu prázdnin mezi ročníkem prvním a druhým probíhala intenzivní setkání členů realizačního týmu i s pedagogy, jejichž cílem bylo vyhodnotit dosavadní postup a připravit na základě dat nový plán pro nadcházející školní rok.

Školní rok 2022–2023

Pro druhý ročník projektu byly otevřeny dvě skupiny na Gymnáziu Jana Nerudy a ze strany Gymnázia Na Zatlance byl realizační tým osloven o pomoc při začleňování nultého ročníku ukrajinských studentů, který byl z důvodu uplynulých geopolitických událostí na škole nově otevřen. Členové realizačního týmu se pod vedením manažera rozhodli tento plán podpořit a na žádost výsledně přistoupili. Na požádání ZŠ Santoška bylo nakonec nutné odstoupit z plánované spolupráce a náhradou byla do projektu zapojena ZŠ Montessori Andílek, kde zástupci školy projevili zájem o zapojení do projektu a spolupráci při utváření vhodné metodiky školy pro výuku žáků s OMJ a SVP.

V tomto školním roce již skupiny byly tvořeny zájmově a nepracovalo se s celými třídními kolektivy (vyjma ukrajinského nultého ročníku), což umožnilo intenzivnější práci s dětmi po umělecké stránce a využívání širší diverzity jednotlivých metod.
Setkání probíhala jednou za dva týdny vždy v rozmezí 2–3 hodin, a to jak na půdě KC, tak ve školách samotných. Opět byly uspořádány divadelní expedice a starší děti byly vzaty ven do veřejného prostoru.

V případě Montessori Andílek spolupráce byla specifická a spočívala v zapojení interkulturních pracovníků do hodin ve vedení pedagogů školy, kde pracovníci plnili funkci lektorů a s kolektivem dětí zkoušeli užité metody projektu. Spolupráce zde probíhala metodickou podporou výukových metod školy pro aktivizaci CS, lektorské participace na přípravách vystoupení dětí v prostorách KC, kdy během společných příprav probíhaly v měsíci prosinci interaktivní aktivity na podporu integrace dětí v kolektivech. V KC poté následně v měsících leden-duben probíhala se skupinou dětí, jejichž rodiče projevili zájem o jejich pravidelné zapojení, měsíční setkání. V květnu byla škola přizvána k participaci na festivalu Koloběh. Zábavně-edukační techniky vytvořeny v rámci projektu a ozkoušeny v minulém školním roce 2021/2022 jsou předávány pedagogům a probíhá vyhodnocování doporučení pro další vzdělávací činnost. S pedagogy školy byly v kontaktu zejména metodik, manažer projektu a vedoucí aktivity KA3, výsledky jsou průběžně vyhodnocovány, reflektovány a konzultovány.

Celý školní rok opět vyvrcholil konáním festivalu Koloběh, kam byli zástupci všech škol s dětmi a rodiči pozváni a studenti Gymnázia Na Zatlance a Gymnázia Jana Nerudy zde předvedli svá nacvičená představení. Projekt byl prezentován také realizačním týmem a účastníky minulého ročníku. Stejně jako v předešlém roce následovalo uzavření v podobě závěrečného setkání s dětmi, rozdání odměn (knih) a sběr závěrečné zpětné vazby. S pedagogy poté probíhala intenzivní setkání pro zajištění evaluace projektu a sběru podkladů pro komplexní metodiku a proběhlo závěrečné inkluzivní šetření.

2.2 Metody spolupráce

Metoda Tvůrčí laboratoře současnosti posloužila jako inspirace pro pedagogy k přenášení určitých postupů obsažených v projektové práci do celoroční výuky. Je tím myšlen kreativnější přístup k výuce, který umožňuje zapojení i problémových žáků a více partnerský přístup skrze společnou zkušenost. Práce na závěrečném produktu a jeho

prezentace prohloubila vztahy nejen mezi studenty, ale také studentů s pedagogy. Mohli se potkat v jiných podmínkách, projevit nové kvality a navázat komunikaci na další úrovni – skrze vizuální, pohybovou či zvukovou tvorbu, diskuzemi o relevantních celospolečenských problémech viděných očima žáků apod. Díky konceptu lekcí a přístupu lektorů docházelo k promíchání rolí ve skupině a navazování kontaktů na základě témat, situací a tvůrčích úkolů, nikoliv na základě běžných osobních preferencí studentů.

Hlavní výstupy projektu podporující principy komunitní školy jsou:

- překonávání společenských stereotypů jak mezi dětmi, tak mezi pedagogy a dalšími zaměstnanci škol
- iniciace vzniku bližších vztahů a lepší komunikace s rodiči (prezentace výstupů na školách, festival Koloběh)
- rozšiřování didaktických metod, pomoc pedagogům při práci s rozmanitým kolektivem a dětmi s OMJ
- podpora individuálního přístupu ke každému žákovi a seznámení se s osobnostmi dětí prostřednictvím kreativních cvičení či neformálních diskusí, kdy mají žáci a studenti možnost sebevyjádření a jsou v něm podporováni
- vytváření prostředí, kdy každý žák může svobodně objevovat a využívat své přednosti a přicházet si na to, v čem je dobrý, a to v přítomnosti jejich učitelů, kteří tak získávají možnost hlubšího porozumění
- zapojení škol do komunitního života v rámci společného pořádání festivalu Koloběh a prezentace na školách

V rámci skupin byla pro rozvoj směrem k principům komunitní školy přínosná už samotná přítomnost žáků s odlišným mateřským jazykem, jejichž rodiny tvoří často příslušníci pocházející z různých zemí či etnických skupin. Díky mnoha příležitostem otevřených diskuzí a společné tvorby se zvyšovalo povědomí o zajímavostech a charakteristice lidi, kteří žijí v ČR v dané školní komunitě a jejich kořeny sahají mimo českou kulturu. To vedlo ke zvyšování vzájemného propojení a respektu – mimojiné skrze konfrontaci s negativními stereotypy týkajícími se odlišných kultur v kontrastu s osobními zážitky, že v realitě jsou tyto rozdíly méně patrné a že nakonec každý člověk a jeho život je jedinečný a zaslouží si rovnocenný přístup a příležitosti.

Příkladnou situací v druhém ročníku byl například příchod a zapojení se do výuky ukrajinské mládeže.

Návštěvníci KC jsou často osoby různého původu (například příslušníci místní romské menšiny), dále také osoby v nepříznivé ekonomické situaci, starší lidé, cizinci, členové náboženských skupin, klienti kontaktního centra Sananim, z.s. (prevence rizikového chování, pomoc při léčbě závislostí).

Pro všechny účastníky projektu (včetně predagogů) tvorba a spolupráce v prostoru, ve kterém se všichni tito lidé vyskytují, pracují a tráví volný čas, představovaly možnost, jak se skrze tento zážitek dozvědět více o vlastní otevřenosti vůči odlišnostem a schopnosti budovat respekt k sociálně znevýhodněným, nebo přímo slabším jedincům. Pravidelné návštěvy KC poskytovaly přímé setkání s příklady dobré praxe, která napomáhá bourat společenské stereotypy. Několik studenti se dále z vlastní iniciativy zapojilo v pozici dobrovolníků v dalších projektech KC. Projekt poskytuje prostor pro tvorbu udržitelných vztahů a pochopení smyslu a důležitosti služby veřejnosti a dává zažít pocit sounáležitosti. Realizační tým využil bohaté historie KC, prostorů budovy a blízkosti se školami pro edukační formy objevování svého okolí i svých dovedností za účelem zvýšení zájmu o environmentalismus a nacházení své role ve světě.

Mnoho rodičů se po účasti na festivalu Koloběhu zúčastnilo dalších programů KC, čímž se posilnily vazby v *trojuhelniku: školy – žáci a jejich rodiny – lokální organizace*.

Vhodným příkladem celkového přínosu je například již zmíněná spolupráce s Gymnáziem Na Zatlance, která po předchozí zkušenosti z prvního ročníku projektu oslovila realizační tým s žádostí o pomoc při začleňování nultého ročníku ukrajinských uprchlických studentů, který gymnázium otevřelo v reakci na současné geopolitické změny. Metody projektu byly nápomocné zejména v poznávání českého kulturního prostoru a umožnění citlivějšího začlenění se do české společnosti díky smíšenému charakteru studentských skupin.

3 PROGRAM PROJEKTU

První ročník projektu byl zahájen 1. 11. 2021. Zahájení činnosti na školách předcházela příprava realizačního týmu, vč. výběru pracovníků, nastavení vnitřního řízení projektu a stanovení postupu v prvních měsících. Ve školním roce 2021–2022 byly otevřeny celkem čtyři skupiny na dvou školách, z nichž tři skupiny tvořili studenti SŠ a jednu studenti ZŠ (jednotlivé věkové skupiny s sebou nesou svá specifika). Období prázdnin sloužilo k rekapitulaci dosavadního postupu, intenzivnímu evaluačnímu šetření a na základě dosavadně získaných poznatků vytvoření formy, která již představovala návrh formy finální a byla během druhého ročníku ověřována a testována.

V druhém školním roce byly otevřeny rovněž 4 skupiny na 3 školách, kdy jedna ze škol (Gymnázium Na Zatlance) navazovala na účast z předchozího roku. Celkem tedy byly podpořeny 4 jednotlivé školy.

S dětmi v prvním školním roce byla setkání pořádána jednou týdně v rozsahu 1–2 hodin jedné lekce a až do měsíce března probíhala přímo na školách (prostory KC byly stále rekonstruovány). Poté byly děti vzaty do veřejného prostředí a jakmile to situace umožňovala, také do prostor KC, což bylo uskutečněno v rámci intenzivního týdenního soustředění *„expedice“*. Před finálním vystoupením se četnost setkání zvýšila za účelem intenzivnější přípravy. První ročník festivalu Koloběh se konal ve dnech 27.–28. 5. 2022.

Pro druhý školní rok byla zvolena forma méně četného setkávání jednou za dva týdny v delším časovém rozsahu (2–3 hodiny). Lekce střídavě probíhaly v prostorách KC a na školách samotných. Harmonogram dále odpovídal předchozímu ročníku, díky možnosti zahájení výuky dříve oproti předchozímu roku získaly v druhém ročníku zúčastněné děti měsíc podpory navíc. Druhý festival Koloběh se konal 19.–20. 5. 2023.

Konkrétní formy programu lekcí a festivalu jsou k nahlédnutí v *příloze č. 5 a 6* tohoto dokumentu.

3.1 Jednotlivé etapy Tvůrčí laboratoře současnosti

I

I.I Integrační setkání. Vzájemné poznávání, představení idejí a průběhu projektu, společná debata – o umění komunikace a spolupráce ve skupině – jak zůstat spolu a zároveň mít svůj názor, společné nastavování vedení postupu projektu, neformální aktivity s elementy tréninku fyzického divadla, pohybové improvizace, práce s hlasem, playfight, práce s loutkou/objektem.

I.II Mapování témat, o kterých chceme mluvit/tvořit v závěrečné umělecké intervenci. Hledání uvnitř kolektivu a také v dané skupině/lokalitě, o kterou kolektiv má zájem. Použití technik jako free listening (naslouchání ve veřejném prostoru), council (poradní kruh, komunikační technika), pohybová mapa asociací, nahrávání zvuků v okolí, sbírání fotografických/video obrazů), hledání zdrojů pro dané tema. Selekce tématu prezentace.

II

II.I Prohlubování tématu skrze diskuzi a tvorbu materiálů. Čas na množení nápadů, snění, odvážné hypotézy jako důležitá část tvůrčího procesu. Návrhy formátů prezentace a brainstorming možných scénářů.

II.II Tvoření scénáře pro závěrečnou prezentaci. Formování k výstupu – finální selekce formy a nástrojů. Rozdělení na skupiny zájmů podle preferovaných úkolů. Produkční, performeři, technici, dramaturgové, režiséři apod. podle strategie zvolené účastníky.

II.III Zkoušky, příprava potřebných materiálů. Čas na finalizaci scénáře, změny. Komunikace mezi skupinami zájmů. Finální společné rozhodnutí ohledně tvaru a obsahu.

III

III.I Generální zkouška a příprava na festival Koloběh.

III.II Prezentace – veřejný výstup v rámci studentského multižánrového festivalu Koloběh. Prezentace z jiných škol. Prostor na meziškolní integraci.

III.III Oslava – zážitek společné realizace a úspěchu. Reflexe tvorby a celého skupinového procesu.

Tyto etapy představovaly osnovu pro tvoření programu jednotlivých lekcí a jejich postupu. Projekt byl koncipován tak, aby byla struktura vhodně provázána a postup lekcí byl pozvolný a současně konstruktivní. Program byl takto doplněn o organizační postupy zajišťující efektivní vedení projektu a naplňování jeho cílů (pravidelné schůze realizačního týmu, evaluační šetření, neformální setkávání za účelem utužování vzájemných vazeb).

3.2 Změny programu v průběhu realizace dle potřeb CS

Na začátku projektu byly v úzké spolupráci se školami a spolupracujícími pedagogy změněny původní plány formy setkávání. Původně aktivita měla probíhat vždy během školního roku zhruba jednou měsíčně o víkendu od 10 do 17 hodin se 2 hodinami věnovanými společnému vaření a obědu, které jsou součástí práce s cílovou skupinou. S jednou skupinou z jedné spolupracující školy mělo proběhnout celkem 10 víkendových setkání po 7 hodinách. V každém školním roce měla probíhat práce s celkem 4 skupinami žáků a studentů ze 4 spolupracujících škol, celkem mělo být skupin 8 a 8 podpořených škol.

Plánované dlouhé víkendové bloky byly rozděleny do několika (zpravidla dvou) kratších, jež probíhaly ve školním týdnu, zejména v době výuky. Od víkendových setkání bylo upuštěno vzhledem k doporučení pedagogů, kteří navrhli spolupráci s třídními kolektivy. Lektoři koncipovali svá témata jako neformální a hravé rozšíření výuky v úzké spolupráci se samotnými učiteli.

Současně byla také schválena žádost o změna realizace snížení počtu škol z 8 na polovinu, tedy 4 podpořené školy celkem. Počet podpořených skupin na jeden školní rok však zůstal zachován.

Po zahájení realizace se bylo potřeba vypořádat s prodloužením rekonstrukce KC Smíchov, v důsledku čehož nemohly být prostory plně používány a projekt musel probíhat zejména v prostorách samotných škol. To však nebyla změna žádaná, proto jakmile to bylo možné, lekce se přesunuly. Druhý školní rok již probíhal od začátku jak v KC, tak na školách dle konceptů jednotlivých lekcí a projekt tedy nebyl tímto již později limitován.

3.3 Finální program aktivit

Interkulturní pracovníci uspořádali v druhém ročníku celkem 12 lekcí s každou skupinou* (zpravidla 2x měsíčně na 3,5 hod) a jedno intenzivní pětidenní soustředění (5x6 hodin za týden) jako přípravu na festival Koloběh. Tato forma byla po dvoufázovém (v průběhu školních prázdnin roku 2022 a v závěru projektu roku 2023) evaluačním šetření vyhodnocena a zvolena jako ideální forma setkávání pro plnění aktivit a naplňování cílů projektu tak, aby byly realisticky splnitelné pro děti, rodiče dětí, pedagogy, nepředstavovaly zbytečnou zátěž a současně byly přínosné pro jednotlivé školy.

*vyjma ZŠ Montessori Andílek, kde byl postup specifický, viz kapitola 2.1 Průběh spolupráce

4 METODIKA PRÁCE S ÚČASTNÍKY NA JEDNOTLIVÝCH AKTIVITÁCH

Pravidelná volnočasová, edukačně-rozvojová aktivita Tvůrčí laboratoř současnosti byla stěžejní aktivitou projektu zaměřenou přímo na CS. Probíhala vždy se skupinou tvořenou žáky jedné ze spolupracujících škol v počtu 15 až 20 účastníků, přičemž zastoupení žáků s OMJ bylo 20 až 60 % (tedy mezi 3 a 12), aby docházelo k žádoucí interakci mezi žáky s OMJ a žáky z většinové populace. Předpokládaný rozsah podpory bylo 70 hodin na jednoho žáka. Skupiny byly podle typu školy tvořeny středoškoláky, nebo žáky druhého stupně ZŠ, později také stupně prvního. Potřebnost této aktivity vyplynula ze šetření mezi řediteli spolupracujících škol a jejich žáků, zejména těch s odlišným mateřským jazykem. Žáci projevili přání se účastnit aktivity, jejíž náplň a výsledek budou moci sami formovat. Rovněž téma udržitelnosti, ekologie a života ve městě s žáky a studenty rezonovalo.

Laboratoř je vymezený prostor, uvnitř kterého se můžeme plně soustředit na objevování konkrétních fenoménů. Je to prostor pro kultivaci zvědavosti a experimentování. V případě naší aktivity jsou objektem zkoumání mezilidské vztahy a způsoby budování společenství napříč rozdílům (např. jazykovým či kulturním). Jde o prostředek k vytvoření specifické atmosféry, aby účastníci mohli zažít vlastní vliv na okolní dění v bezpečném prostředí tvůrčího skupinového procesu. Věříme, že tvoření a seberealizace je jednou ze základních lidských potřeb. Jedná se o cestu k budování zdravé individuality a funkční komunity založené na dialogu a vzájemném respektu.

Nástroje divadelního/performativního umění (tanec, fyzická akce, text, média, hlas, práce s objektem) jsou použité jako katalyzátory osobního a sociálního rozvoje. Tvoříme místo, kde realita je vnímána a kreativně zpracovávaná nejen pomocí intelektu, ale také intuice, vzájemného napojení a neverbální komunikace.

Vytvořením vhodných podmínek jsou účastníci osvobozeni od vnějšího tlaku na výsledek. Tempo práce a obsah setkání je přizpůsoben vnitřním individuálním a skupinovým procesům. Každý má svobodu zapojit se do dění podle svého uvažování a rytmu. Nabízíme konkrétní formy aktivit, které všechny zúčastněné integrují jako kolektiv (workshopy s hosty, pravidelná společná komunikace ve formě poradního kruhu). Pravidelná diskuze skupiny monitoruje rovnováhu mezi svobodou a odpovědností, tím, co je individuální a kolektivní, odlišné a společné.

Forma závěrečné prezentace je otevřená a její výsledný tvar vzniká podle preferencí a predispozic dané skupiny. Účastníci měli možnost si zvolit druh a formu závěrečné umělecké intervence z následujících: multimediální výstava, divadelní představení, instalace, koncert, autorské čtení či participační hra (tzv. LARP). Důležitým aspektem byla společná odpovědnost za finální „produkt" – tedy výstup na festivalu Koloběh.

Do projektu byli také zapojeni externí hosté a lektoři. Setkání se s profesionály v uměleckých oborech podpořilo účastníky (obzvlášť studenty středních škol) k ujasnění si profesních a vzdělávacích možnosti (několik účastníků se díky zkušenosti z projektu chystá na zkoušky do vyšších uměleckých a humanitně zaměřených škol). Uvědomili si širší paletu možností celoživotního vzdělávání.

Umělecké nástroje

Na metodu Tvůrčí laboratoře současnosti bylo umělecky v průběhu realizace pohlíženo ze čtyř různých perspektiv: tělo, zvuk, objekt, moderní technologie.

TĚLO

Do procesu jsme zapojili práci s uvědomováním si vlastního těla a pohybem. Různé techniky práce s tělem používané v divadelní tvorbě slouží především k uvědomění, že tělo je velmi komplexní systém, ze kterého můžeme čerpat inspiraci. Kýženým výstupem je, aby účastníci byli schopni použít širokou škálu pohybových interakcí a nezůstávali pouze u automatických tělesných reakcí. Důležité aspekty v této oblasti jsou zároveň posílení vědomí těla – propojení s prostorem a smysly jako zdroji inspirace, práce s osobními hranicemi, dotekem, uvědomění si mnoha významů, které přinášejí určité kvality pohybu

či kompozice. Z toho posléze pramení schopnost komunikovat neverbálně skrze intuici, archetypy či univerzální symboly – *lze tvořit a číst příběhy těla*.

1. rozcvička, fyzická průprava (pro přechod do výše zmíněné nonverbální perspektivy potřebujeme cvičení na rozehřátí a rozproudění tepla v těle, práce se společným dechem, rytmus, změny dynamiky, použití těla jako celku v akci)
2. práce s kompozicí v prostoru (skrze zkoušení, observaci a naslednou reflexi mohou účastníci zažít, jak určité rozložení v prostoru a vůči dalším lidem/objektům vyvolává asociace a může podpořit konkrétní naraci – děj či charakteristiku určitých postav)
3. pohybová improvizace (vyzkoušení předchozího obeznámení se s pohybovou kompozicí během společné improvizace; pozorování obrazu a děje z vnějšího pohledu – jako režisér/dramaturg, a současně udržování vnitřní bdělosti a aktivity – jako spontánní improvizátor a tvůrce; účastníci již mají konkrétně nastavená pravidla a základy společného pohybového jazyka, ve více pokročilé části jsou navíc zaměření na společné téma, díky čemuž se materiál vznikající během improvizace stává relevantní pro tvorbu výsledného představení)
4. tvorba choreografie (ve většině finálních představení použili účastníci elementy pohybové hry či choreografie)

Platí udržování obezřetnosti lektorů vůči:

– osobním hranicím

– tématům citlivým v tomto věku: gender sexualita

– zdravotním predispozicím

– adekvátním výzvám

ZVUK

V této oblasti lze pracovat jak s technikami práce s hlasem, tak s využíváním přístrojů (looper, diktafon), které se v projektu osvědčily jako obohacení tvůrčích experimentů a otevřely více možností zapojení zvuku do výsledných prezentací.

Techniky práce s hlasem do značné míry navazovaly na postupy použité v práci s tělem. Nástrojem pro náš hlas je přirozeně tělo. Cvičení, která zvyšovala schopnost vědomě používat fyzický aparát, podpořily následnou práci z textem, abstraktním zvukem či zpěvem. Díky pohybu mohl hlas lépe rezonovat a jeho kvalita se mohla prohloubit. Nacvičování kompozice v praxi umožnilo účastníkům rychlejší pochopení principu naslouchání a doplňování zvukového pozadí jejich prezentací.

V první fázi projektu dostali účastníci úkol zaznamenávání okolního prostředí pomocí nahrávek z účelem naslouchat okolí novým, neobvyklým způsobem. Účastníci byli sami překvapeni, čeho si začínají všímat, když místa, která dobře znají, zkoumají tímto způsobem. Některé nahrávky posloužily jen jako odrazový můstek a inspirace k tvorbě, některé se stály přímo součásti výsledných prezentaci.

V dalších fázích projektu účastníci studovali všechny druhy zvuku: mluvené slovo, abstraktní zvuky či zpěv. Metody vedly ke hře s různými možnostmi užití zvukových elementů jako další rozměr scén/obrazů.

Platí udržování obezřetnosti lektorů vůči:

– hlasový projev je pro mnoho lidí spojený s bloky a studem, speciálně u cílové skupiny dětí s OMJ, s nimiž projekt pracuje. Proto doporučujeme zvláštní citlivost a trpělivost k individuálním procesům a potřebám při práci s hlasem. Podporou pro otevření a větší hravost a tvořivost je vytvoření prostředí, ve kterém se účastníci nemusí obávat hodnocení a srovnávání s ostatními. Chyba či falešný zvuk jsou brány s humorem jako samozřejmá součást zvukového experimentování.

– pokud se ve skupině nachází někdo, kdo má výraznější zkušenost s hudbou, je dobré je spíše postavit do role asistenta a tím vytvořit náplň práce, která je bude motivovat; zdůraznit, že každý má právo na sobě pracovat a zlepšovat se z bodu, ve kterém se nachází, a že každý má jinou cestu.

OBJEKT
rekvizita/ loutka/ instalace/ scénografie/ kostým

Zaměření se na práci s objektem bylo velmi přínosným elementem a přinášelo určité odlehčení. Práce s vlastním tělem a hlasem byla poněkud osobní, kdežto práce s objektem umožňuje přenést pozornost z performera na příběh či čistě vizuální stránku. To se osvědčilo zejména u mladších skupin žáků, kde stud z vystupování před skupinou byl o něco citelnější.

Použité byly například materiály jako velké archy papíru, které sloužily k tvorbě instalace: živé sochy na téma archetypů, divadelní kompozice. U mladších skupin se používaly různé obyčejné, každodenní materiály (papír, plastové pytlíky) na tvorbu loutek – šlo mimojiné o recyklaci materiálů v rámci vnášení myšlenky udržitelnosti. Dalším příkladem kreativní práce s materiálem bylo užití šňůry, papírů, kýble a několik dalších pomůcek k realizaci sportovní hry během festivalu Koloběh, která interaktivně zapojila publikum do představení a kterou děti samy vymyslely.

Protože projekt se po celou dobu odehrával v nedivadelních prostorách, inspirací k tvorbě se také staly elementy architektury samotné a vybavení těchto místností. Účastníci měli za úkol mapovat prostory a nahlížet jak na celkovou atmosféru, tak na detaily, které ji tvoří – nábytek, lustr, okno, barva zdí. Prostorové elementy KC byly účastníky využity jako pomůcka k výstavbě dramaturgie (např. průchod prostorem souvisel s významovou linkou/dějovou změnou představení). Jiné skupiny naopak využily členitost budovy KC k získání dojmu paralelně propojených instalací, ne jednotného lineárního celku představení.

Velkou součástí projektu byla i klasická práce s divadelní rekvizitou. Účastníci byli vedeni ke změnám úhlu pohledu i na okoukané každodenní věci. Ty se tak mohly proměnit v něco, co otevírá představivost, definuje postavu, popisuje/rozšiřuje děj, příp. má zajímavou výtvarnou estetiku.

MODERNÍ TECHNOLOGIE

Mládež a děti denně používají nové technologie, dnes již i během výuky (výjimkou v prvním ročníku projektu byla skupina ze ZŠ Waldorf, kde tento konkrétní pedagogický přístup implikuje značné omezení využívání technologií ve výuce, upřednostňují „analogové“, interaktivní a holistické přístupy). Pro předcházení rizika, že účastníci budou

používat svá zařízení k vytváření bariér a úniku z aktivní účasti, moderní technologie byly do průběhu lekcí cíleně, kreativně zapojeny. Účastníci získali příležitost využít své dovednosti práce s těmito nástroji, které po nich určitým způsobem vyžaduje doba. Nová média tak našla využití ve všech fázích realizace.

Platí udržování obezřetnosti lektorů vůči:

– udržování rovnováhy mezi prací s technologiemi a ostatními nástroji

– v případě některých technologií může facilitátor/lektor sám postrádat zkušenosti; v takovém případě je potřeba být vůči dětem upřímný a dokázat správně vyhodnotit, v čem může poradit, nebo s čím už je třeba více odborné práce, příp. kde účastníci mohou získat doplňující informace, pokud se chtějí s daným druhem práce blíže obeznámit.

4.1 Metody Tvůrčí laboratoře současnosti

4.1.1 Výměna zkušeností

Umění jako nástroj inkluze.

Kreativita je nezbytným elementem života každého člověka. Umožňuje nacházení alternativních řešení problémů, dovoluje rozšiřovat perspektivu o nové přístupy, posiluje důvěru jednotlivce ve vlastni intuici a hodnotu. Jedním z výchozích pozorování projektu bylo to, že v současné společnosti fungují určité stereotypy ohledně kreativity a tvorby, které nejsou podporující pro experiment a autorství ve školním prostředí. Dovednost zkoumat, tvořit, hrát si apod. jsou buďto často vnímány jako infantilní, nezralé, dětinské, anebo naopak připisovány pouze profesionálům uměleckých oborů. Metoda Tvůrčí laboratoř současnosti vytvářela příležitosti k navázání autentického vztahu se svou vlastní kreativitou, jedinečným způsobem myšlení, uvažování o světě, estetickým cítěním a další. Důležitý byl rovnocenný vztah všech členů skupiny, aby měl každý otevřenou cestu ke sdílení svých nápadů a pohnutek a tým pracovníků s cílovou skupinou nabízel technické postupy, zkušenosti a rady, jak tyto nápady rozvíjet, posouvat, prohlubovat. Díky tomu se mohly do tvorby naplno zapojit

i osoby, které se z různých důvodů cítily doposud vyloučené z tohoto druhu aktivit – ať už kvůli příslušnosti ke skupině žáků s OMJ, nebo kvůli výše zmíněným stereotypům (přesvědčení, že „*pokud někdo nepotvrdil mé umělecké nadání a nemám na to speciální přípravu, nemůžu se zúčastnit tvůrčího procesu, nejsem na to dost dobrý*“).

4.1.2 Umělecký výraz jako interakce s prostředím

Schopnost rozpoznávat sociálně-kulturní procesy a kriticky fungovat v jejich kontextu.

V současné době jsou děti a mládež obklopeny velkým množstvím impulzů. Metoda nabízela účastníkům projektu nástroje k pochopení, selekci a schopnosti využívat vstupy z okolí – jak z reálného prostředí, tak z kyberprostoru – jako inspiraci a zdroj materiálů pro vlastní tvorbu. Sloužila k tomu nejen diskuze, ale také použití technik jako foto/video/audio reportáž, rozhovory s respondenty, aspekty umění site-specific (čili tvorba, která se nekoná v divadelním prostředí, ale přímo v prostorách, na které navazuje atmosférou, obsahem, a používá architekturu či přírodu jako druh rozšířené scénografie).

Tento přístup se osvědčil jako inovativní a aktuální. Realitou mladých je určité posunutí pozornosti od kulturních institucí – muzeí, divadel, koncertních sálů – směrem k individuální tvorbě sdílené v digitálním prostoru na sociálních sítích různých osob. Použití této účastníkům známé, *„technologické“* perspektivy pozorování světa bylo pokusem o vytvoření přemostění mezi realitou, bytím v přítomnosti a uvažováním o percepci obecně v širším kontextu aktuálních podmínek, determinovaných ve značné míře technologickým vývojem. Účastníci si vyzkoušeli různé *„brýle“*, skrze které mohli koukat na svět, a reflektovali klady a zápory, možnosti a omezení těchto perspektiv.

4.1.3 Využití nástrojů fyzického divadla/performance happeningu

Formáty jako happening a performance se velmi osvědčily pro starší věkovou skupinu projektu. Pozorovali jsme, jak tyto přístupy umožnily naplnění přirozené potřeby subverze v období dospívání. Zvolená témata spojená s udržitelností života ve městě z perspektivy mladých, které jim přišly důležité/kontroverzní a ke kterým měli potřebu se vyjádřit, výstup umocňovaly.

Výše zmíněné způsoby práce v rámci scénického umění nabídly účastníkům relevantní nástroje pro realizaci jejich nápadů a autorského vyjádření na témata, o něž

projevují zájem, spojené s udržitelností života ve městě z perspektivy mladých. Během tvůrčího procesů vznikalo mnoho menších děl – během tvorby instalací či pohybově divadelní improvizace (viz scénáře hodin v přílohách tohoto dokumentu). Příkladem víceúčelového využití a *vedené subverze* je happening Křížová cesta (scénář v *příloze č. 3*), který se zabýval negativními aspekty kultury konzumu, účastníky označené za destruktivní jak pro zdravé sociální vztahy, tak pro celkovou ekologii života ve městě a na planetě.

Je důležité míti na paměti, že práce s *alternativními* technikami s sebou nese klady i zápory:

+ pro všechny bylo to, co dělali, nové a mohli touto zkušeností projít spolu; podpořilo to zvědavost a objevování nových cest jak pro osobní, tak pro profesní rozvoj účastníků

+ jedná se mimojiné o profil aktivit, které se celoročně organizují v KC, část účastníků projektu se rozhodla navázat na předchozí zkušenost účastí na těchto aktivitách, a stala se tak aktivní součástí lokální komunity

+ díky uměleckým nástrojům nacházení cesty k vyjádření i velmi intenzivních a složitých emocí a postojů, které tak mohly vyústit v kreativní, nikoliv destruktivní jednání (například namísto ničení veřejného majetku inteligentní a sofitikovaná performativní akce site-specific v místních obchodním domě a pocit sounáležitosti se skupinou, ve které mohou otevřeně reflektovat své názory a pocity).

– strávení delšího času a vynaložení více energie za účelem vybudování společného tvůrčího jazyka a pochopení zcela nových nástrojů a přístupu

4.1.4 Partnerský přístup/zaměření se na proces/podpora individuálního potenciálu ve prospěch společného cíle

Facilitace a sdílení vlastních zkušeností namísto autoritativního vedení

Kritéria pro výběr pracovníků s cílovou skupinou byla nejen velmi pozitivní dlouholetá pracovní i osobní zkušenost, ale také trvalý zájem o principy pojmenované v projektu. Důležitým předpokladem při výběru pracovníků byla zkušenost práce s dětmi a dospívajícími, stejně jako studium zaměřené na divadelní a autorskou tvorbu. V projektu se velice osvědčila rovnováha mezi přístupem zaměřeným na proces a přístupem zaměřeným na výsledek.

Důležité aspekty zaměření na proces: kvalita komunikace, kvalita vztahů, pochopení, že každý se učí a rozvíjí vlastnim tempem a způsobem, přijetí případného selhání či neúspěchů jako zdroje pro rozvoj a prohloubení pochopení situace, osob či samotného řemesla. Důležitější než perfektní zvládnutí cvičení, dosažené výsledky či případné hodnocení osob z venku byl kontakt mezi pracovníky facilitujícími skupinu a účastníky, vč. vztahů napříč skupinou. Součásti je vnitřní motivace a respekt, který vede k pochopení, proč určitá disciplína a nastavení pravidel umožňuje lepší společnou práci. Tím, že pracovníci s CS se stavěli spíše do role facilitatorů než vedoucích, přinášelo větší potenciál také použít vlastní autenticitu a vytvářet skutečné propojení a pocit komunity ve skupině.

Zaměření na proces vyžadovalo vyzrálost a průběžnou kontrolu ze strany lektorů, aby tento citlivý aspekt otevřené komunikace zůstával vždy v opravdovém souhlasu se všemi jednotlivci a nejednalo se pouze o *„kamarádíčkování“* za cenu ústupku ze společného záměru (zajištění, že společná motivace a společný zájem vyústí v dobrou spolupráci). Tato kontrola probíhala ve spolupráci s metodikem a vedoucím Tvůrčí laboratoře současnosti, popř. evaluátorem a manažerem projektu.

Součástí nastavení zaměření se na proces a partnerský přístup bylo rozdělení účastníků podle jejich motivace a preferencí do odlišných rolí a úkolů v realizaci společného cíle. Partnerský přístup a role facilitátora obnášela podmínku, že se lektoři cítili respektováni, a byla možná rovnocenná komunikace s otevřeným projevem pochopení pro případné problémy účastníků. Pokud techniky komunikace, osobní snaha o porozumění nebyly dostačující, vždy se osvědčilo promluvit si s pedagogem a využít jeho pomoc v roli mediátora.

Důležitý je rovněž přístup, ve kterém místo negace odlišných či občas vyloženě negativních názorů jednoho nebo více účastníků projektu z CS na činnost lektorů se realizační tým snaží najít způsob participace, který by zvětšil motivaci zúčastněných a podpořil jejich přirozený potenciál, ve spolupráci s evaluátorem, metodikem, manažerem projektu a pedagogy.

4.1.5 Napojení na učební látku, spolupráce s pedagogy

Aktivity s dětmi byly rozděleny do několika oblastí. Samotné divadelní lekce představovaly nadstavbu a rozšíření látky studentských sylabů (žáci tak mohou rozvíjet to, co

znají) a navazující site-specific intervence do veřejného prostoru a do prostor KC tuto látku vyvádějí z akademické půdy a přenášejí do vztahu k místu a k okolí školy. Tato interakce směřuje k rozvíjení fantazie a společenské zodpovědnosti a angažovanosti.

Platí udržování obezřetnosti vůči:

– míře otevřenosti vedoucího/učitele, aby neblokovala rozvoj účastníků (např. učitel je zvyklý pracovat daným způsobem a není ochotný experimentovat, příliš intervenuje)

– příliš malému napojení lektorů na školní realitu, vznik nesouladu

4.1.6 Skupinová dynamika

Vědomá práce s pocitem vyloučení – community building

K vytvoření společenství, které dokáže spolu tvořit a podávat si upřímnou zpětnou vazbu, je zapotřebí budovat atmosféru bezpečí a svobody. Mechanismy inkluze v tvůrčím procesu mohly fungovat pouze díky výchozímu nastavení – pochopení odpovědnosti za použití vlastního potenciálu ve prospěch společného díla v praxi, schopnost komunikace, zpětné vazby a spolupráce napříč odlišnostmi ve stylu, estetice, dosavadních zkušenostech apod. Svoboda a možnost realizace individuálních nápadů je tak lépe dosažitelná díky vzájemnému respektu a podpoře ve skupině.

4.1.7 Prezentace produktů Tvůrčí laboratoře současnosti

Idea festivalu Koloběh

Festival se skládá ze dvou programových části: *„sklizeň“ a „oslava“,* které se navzájem doplňují. *Sklizeň* představuje prezentaci děl jednotlivých skupin studentů. Druhou částí je *oslava*, čili workshopy a prezentace tvorby pozvaných hostů. Cílem je vytvořit atmosféru slavnosti a inspirace. Studenti prezentují svá díla před spolužáky, učiteli či rodiči, ale také před odborným publikem – nezávislými umělci a kulturními pracovniky. Účelem toho je nejen získání zpětné vazby od zkušených starších kolegů, ale také vytváření pocitů, že jejich aktivita patří do širšího kontextu organizací a osob zaměřených na inovativní a kreativní práci s realitou, reprezentujících podobné hodnoty: soudržnost, inkluzivní přístup,

otevřenost vůči individuálnímu potenciálu jednotlivců, respekt k tomu, co je odlišné, a podpora tam, kde je jí potřeba. Díky workshopům a vystoupením hostů mají studenti možnost rozšířit ještě více horizonty svých možnosti, dozvědět se o zajímavých, sociálně a kulturně potřebných iniciativách a užít si tvůrci čas s inspirativními lidmi. Jedná se o prostor pro navázání přátelství skrze různé školní a mimoškolní skupiny a snění o budoucích projektech. Program festivalu a obsah jednotlivých představení je k nahlédnutí v části *Přílohy* tohoto dokumentu (příloha č. 5, 6).

4.2. Příklady dobré praxe

Ve skupině ze ZŠ Waldorf byla závěrečná prezentace na festivalu Koloběh vhodným příkladem **přístupu respektujícího individualitu účastníků**:

– účastnice, která se cítila nekomfortně s perspektivou veřejného vystoupení ve společně nacvičených částech představení sama díky dobré komunikaci a otevřenosti facilitátorů a pedagoga vstoupila do role fotografky a své tvůrčí schopnosti zapojila do společné prezentace za objektivem kamery

– chlapci, kteří měli problém se více zapojit, dostali nabídku od facilitátora, aby vymysleli společně úplně novou sportovní hru, která navazovala tématicky na celek společné prezentace. Díky tomuto postupu se ve skupině velmi zvětšila motivace a aktivně se zapojili do tvorby hry, hřiště, rekvizit. Během prezentace měli návštěvníci festivalu možnost tuto hru s dětmi hrát, a díky tomu tito kluci zažili silný pocit sounáležitosti a úspěchu ze svého autorského nápadů; jejich hra velmi dobře fungovala jako plynulý přechod od vystoupení k následné diskuzi s diváky

Tento přístup umožnil překročit určité tabu, a tak skupina chlapců se zájmem o vyjádření spíše vizuální než performativní a skupina mladých slečen bojujících za rovnoprávnost žen spojily své zájmy s tématem udržitelnosti a ekologie a společně vytvořily komiks o sněmu šlechticů, kteří debatují nad dostupností menstruačních pomůcek všem osobám, zejména těm ve špatné sociální situaci.

Téma bylo pro tuto skupinu hodně *živé* a potřeba prostoru o tom mluvit byla respektována a podpořena facilitátory. Jejích nápad byl integrován do více performativní části jako interaktivní instalace pro diváky – jednotlivé části komiksu byly rozloženy

do velkého prostoru kostela jako mapa. Publikum tak muselo krok za krokem sledovat příběh a bylo vytržené z obyčejného vnímání nutností zpomalit.

Z hlediska **partnerského přístupu a role facilitatora** vnímáme jako podstatné, aby se sice lektoři cítili respektování, ale současně byla možná vzájemná komunikace a pochopení, zj. pak k případným problémům účastníků, kterým některé úkoly mohou jít hůře, ať už ze zjevného důvodu (znevýhodnění OMJ, SVP), nebo jejich přirozenosti. Nechuť a ztráta motivace je mnohdy skrytá frustrace, stud, či strach z neúspěchu. Pokud naše techniky komunikace a osobní snaha o porozumění a spolupráci nebyly dostačující, vždy se osvědčilo promluvit si s pedagogem a využít jeho pomoci v roli mediátora.

Namísto negace odlišných a občas vyloženě negativních názorů jednoho účastníka či menšího seskupení studentů/žáků je lepší pokoušet se najít způsob participace, který by zlepšil motivaci zúčastněných a podpořil jejich přirozený potenciál – využitím jejich vlastních zájmů, jimiž se zabývají ve volném čase.

U studentů Gymnázia Na Zatlance z obou ročníků lze dobře demonstrovat benefity volného prostupu seberealizace mladých dospívajících, **využití jejich vnitřní motivace k podpoře celku a komunitního života**, sledování cenných lidských hodnot.

Studenti se z vlastní iniciativy zapojili do produkce festivalu Koloběh (Dj Filippo Glebbo a další), organizace a příprav interiéru (sestavení *„chillout zóny“* a čajovny). Výtvarně orientovaní také pomohli s PR a tvorbou plakátů. Řada studentů nyní dochází na aktivity KC, zapojila se do brigád v komunitní kavárně, kde přicházejí do kontaktu se sociálně vyloučenými či sociálním vyloučením ohroženými osobami, a účastní se komunitních sousedských akcí, kdy se setkávají s dalšími členy komunity Smíchova. Vedoucí tým KC se pro velkou spokojenost nakonec se studentkou pracující na PR festivalu rozhodl spolupracovat ve tvorbě plakátů i pro další komunitní akce.

Kvalita práce se studenty z prvního ročníku se silně projevila při integraci ukrajinského nultého ročníku ve druhém školním roce trvání projektu. Skupina byla početně vyváženě promíchána a zkušení, česky mluvící studenti pomáhali ukrajinským žákům se seznamováním se s českou kulturou a novým prostředím nejen v rámci lekcí, ale také v mimoškolním čase.

Rozvoj kreativity, seznámení se s prostředím a adaptace ukrajinských studentů se projevily při závěrečném vystoupení *Smíchovské bajky* na festivalu Koloběh 2023. Děti vytvořily velmi pěknou, ojedinělou kompozici scénografie, která oživila a podpořila význam uměleckých prezentací. Vyrobili si velice zajímavé a nápadité kostýmy: kšiltovky *lidi–holubi*, přeměnu podoby z lidské na ptačí propojovali pingpongovým míčkem, který se zcela „zázračně" objevoval a mizel na jevišti, což vyústilo ve velmi dynamickou hru strhující pozornost.

5 EVALUACE PROJEKTU

V této kapitole bude shrnuto hodnocení průběhu projektu, projektových změn, plnění indikátorů a evaluačních doporučení za celé období trvání projektu, tedy 01.11. 2021 – 30. 6. 2023. Do evaluačního šetření jsou zahrnuty i výstupy Průběžných evaluačních zpráv projektu č. I a II.

5.1 Definice evaluačních cílů

Cílem evaluace je vyhodnotit přínos realizace projektu cílové skupině, inovativnost užitých metod, kvalitu vedení a dopad projektu na jednotlivé spolupracující školy. Záměrem je objektivně zhodnotit dosažené výsledky projektu a stanovit doporučení pro praxi. Porovnání s doporučeními strategických dokumentů pro OP PPR, výzvy č. 58.

- Efekt projektu na cílovou skupinu*
- Změny v prostředí jednotlivých škol vzhledem k principům komunitní školy
- Inovativnost projektu a hodnocení průběhu realizace

Předmět hodnocení:

1. Kvalita obsahové stránky aktivit
2. Časový rozvrh (dotace)
3. Forma a užité metody práce
4. Lektorský a realizační tým
5. Vzniklé materiály
6. Vnímané a měřené dopady na cílovou skupinu

*Cílová skupina je definována v bodu tohoto dokumentu: **1.3 Cílová skupina**

5.2 Způsob evaluace

Pro hodnocení realizace projektu byla využita metoda kvalitativního sběru dat.

5.2.1 Metody sběru dat

Sběr dat probíhal po celou dobu realizace projektu. Pro sběr dat byly v projektu použity převážně metody volného a polostrukturovaného rozhovoru, doplněny o strukturované dotazníky. Šetření proběhlo mezi všemi aktéry projektu: CS – účastníci projektu (žáci ZŠ a SŠ), spolupracujícími pedagogy i lektory projektu.

- Zpětnovazebné rozhovory (účastníci, pedagogové, lektoři)
- Dotazníky (účastníci, pedagogové, lektoři)
- Pozorování a interní dokumentace
- Evaluační setkání a průběžná setkání realizačního týmu (příležitostně za přítomnosti pedagogů zapojených do projektu)

5.2.2 Praktické nastavení

Způsoby sběru zpětné vazby byly průběžně upravovány. Bylo nutné reagovat na harmonogram jednotlivých škol, učební metody a přístup k žákům, prostředí, v němž se děti nachází, a v neposlední řadě rozvrh jednotlivých lekcí.

V konečném nastavení bylo následující rozložení shledáno jako vhodné z hlediska všech těchto faktorů a dostatečně flexibilní v reakci na možnosti pedagogů, jejichž pomoc je v této činnosti nezbytná.

Studenti, žáci

Lektoři zůstávají v úzkém kontaktu s příslušníky CS a reagují na jejich požadavky a zpětnou vazbu průběžně během lekcí (jedná se o samotnou podstatu metody Tvůrčí laboratoře současnosti). Plánují další postup s každou skupinou individuálně a pravidelně se scházejí za účelem vyhodnocování a plánování.

Mezi příslušníky CS probíhá dvoufázový sběr dotazníků. První v období poloviny školního roku po uplynutí pololetních prázdnin, druhý během či po závěrečném setkání

po finálním vystoupení na festivalu Koloběh během druhé poloviny června. Důvodem je vyhnutí se sběru dat v období stresu z příprav či školních testů.

Vyplnění dotazníků bylo postupně nastaveno jako dobrovolné. Přestože se jedná o cenné, hmatatelné podklady, v případě povinného vyplňování mnohé děti (i přes přizpůsobení struktury jejich věku a pokus o hravé formy) dotazníky *sabotují* z důvodu pocitu nadbytečnosti či zbytečnosti aj. (jedná se o záležitost přirozenou věku) – a to i v případě, kdy ústní zpětná vazba probíhá dobře. Po přenastavení zásad sběru dotazníků, kdy je mohly vyplnit děti, jež skutečně chtěly s lektory sdílet své poznatky, byla většina vyplněna svědomitě a informace zde zmíněné byly více konstruktivní a lépe vypovídající o průběhu realizace (děti hodnotily jak pozitiva, tak negativa). Ze sběru dotazníků byly vynechány nejmenší děti zúčastněné v projektu ze ZŠ Montessori Andílek.

V závěru obou ročníků projektu bylo uspořádáno společné sezení s každou skupinou účastníků. Během tohoto sezení se dětem rozdaly odměny za účast a vedly se otevřené rozhovory v kruhu, kde každý žák sdílel své zážitky, zkušenosti a to, nakolik a jak se účast v projektu promítla do jeho života (z hlediska vztahu s dalšími dětmi, pozice v kolektivu, příp. budoucího profesního zaměření či dalšího studia). Následovala diskuse o možných změnách, které by děti samy navrhly.

Pedagogové

Zpětná vazba mezi lektory a spolupracujícími pedagogy probíhala po každém setkání. Pedagogové byli vedeni k vyplnění dotazníků ve stejném období, kdy probíhalo dotazníkové šetření mezi dětmi (tzn. dotazníky vyplňovali souběžně). S pedagogy poté probíhalo intenzivní vyhodnocování a revize formou polostrukturovaných rozhovorů v průběhu školních prázdnin roku 2022 a v průběhu měsíců června a července roku 2023. Pedagogové byli rovněž přítomni při vstupním i výstupním šetření inkluze na jednotlivých školách.

Lektoři

Evaluátor, metodik a manažer projektu byli s lektory pravidelně ve spojení po celou dobu trvání projektu. Společná setkání realizačního týmu spojená s týmovou zpětnou vazbou

probíhala jednou měsíčně, doplněná o evaluační setkání a setkání za účelem plánování strategie spolupráce se školami a finančního vedení. Lektoři poté pořádali vlastní setkání, kdy vedoucí aktivity KA3 Tvůrčí laboratoře současnosti plánoval(a) rozdělení aktivit a práce s jednotlivými skupinami – aktivizaci CS ve spolupráci s interkulturními pracovníky, příp. zapojenými externími lektory. Dotazníkové šetření mezi lektory bylo uspořádáno vždy na konci týmové porady za každý měsíc.

5.2.3 Způsoby vyhodnocování

Pro účely vyhodnocování relevance dat, dosažení maximální objektivity a porovnání s jinými projekty v širším měřítku byly důkladně studovány strategické dokumenty OP PPR, veřejně přístupné dokumenty jiných, již uzavřených projektů zaměřujících se na stejnou či podobnou skupinu CS (žáci, studenti, děti s OMJ, děti s SVP), veřejně přístupné informace zapojených škol a interně sdílené zkušenosti jednotlivých aktérů projektu. Seznam hlavních užitých zdrojů je uveden v závěru tohoto dokumentu.

5.3 Analýza realizace projektu

Analýza realizace projektu probíhala na základě projektové dokumentace, jež je k dispozici v MS2014+, a interní dokumentace realizátora. Především byla využita data z rozhovorů, průběžné zpětné vazby, zápisů ze setkání realizačního týmu a z dotazníků poskytovaných účastníky, pedagogy i lektory projektu.

5.3.1 Průběh realizace projektu

Projekt se po dobu realizace z většiny držel harmonogramu plánovaných aktivit. Změny realizace, které nastaly, byly zapříčiněny převážně vnějšími okolnostmi. Žádná změna nenabyla rozměrů, kdy by došlo k výraznému ohrožení průběhu realizace projektu a problémům s plněním indikátorů. V průběhu realizace se současně závažně neprojevilo žádné z možných plánovaných rizik.

5.3.2 Změny realizace v průběhu projektu

5.3.2.1 Snížení počtu škol

Před zahájením projektu bylo požádáno o snížení počtu institucí ve sledovaném indikátoru 51015, 52200. Důvodem byla celková změna rozsáhlosti projektu a snížení za účelem lepší zvládnutelnosti v kombinaci s dostupnou personální kapacitou a zajištění lepší kvality projektu na jednotlivých školách. Lektoři mohli pracovat se skupinami intenzivněji. Tato změna byla schválena a počet podpořených škol se snížil z plánovaných 8, zmíněných v žádosti o podporu tohoto projektu, na 4.

5.3.2.2 Prodloužení rekonstrukcí v KC

K podstatné změně v projektu došlo vzhledem k nedostupnosti KC, jehož prostory nebyly využitelné z důvodu prodloužení rekonstrukcí budovy až do března 2022. CS tak pracovala (oproti původní představě) pouze ve známém prostředí školy. Lektory byl tento fakt hodnocen jako výrazně přitěžující z důvodu nevhodnosti některých prostor školy a z důvodu omezení možností aktvizace CS. Práce dětí ve známém prostředí nedovoluje lektorům využívat přirozených změn v kolektivu, které vyvstávají v reakci na nové prostředí, současně některá cvičení vyžadují více prostoru či úpravy povrchu podlahy. Řešením, které snižovalo dopady na kvalitu aktivity, byla metoda site–specific (tedy výpravy skupin do vnějšího prostředí města), která byla pro své osvědčení nakonec využita i během druhého ročníku.

Z pohledu metodika a evaluátora je metoda site–specific vhodná i jako formátová úprava v případě, že se metodu Tvůrčí laboratoř současnosti rozhodne aplikovat organizace, která nemá dostupné vhodné prostory.

5.3.2.2 Personální změny realizačního týmu

Během prázdninové revize projektu došlo k personálním změnám v realizačním týmu, z čehož vyvstala nutnost nalézt a přijmout nové členy projektu, jejichž výběr a zaučení představovalo další časovou vytíženost a soustředění pracovní náplně pracovníků projektu jiným směrem. Velkým předmětem diskusí ve školním roce 2021/2022 bylo zefektivnění koordinace a integrity týmu lektorů a delegace výstupů pedagogům, kteří mnohdy pracovali s více lidmi z týmu a docházelo k nedorozuměním.

Pracovníci došli ve spolupráci s metodikem projektu k usnesení, že je vhodné snížit počet interkulturních pracovníků na dva s tím, že programy pro všechny skupiny povedou spolu a jeden z nich je současně vedoucím Laboratoře. Důvodem byla snazší koordinace a komunikace užšího realizačního týmu, stejně jako lépe zvládnutelná kapacitní a provozní náročnost. Diverzita programu byla zajištěna aktivnější spoluprací s externími lektory, kde se vzájemná spolupráce začala rozvíjet zejména po uplynutí festivalu Koloběh 2022. Nová vedoucí KA3 pro školní rok 2022/2023 a současně druhá interkulturní pracovnice byla rovněž přijata z řad lektorů, kteří pro projekt pracovali externě v prvním ročníku.

5.3.2.3 Změna participace škol v druhém ročníku projektu

Při zahájení spolupráce se ZŠ Santoška pro školní rok 2022/2023 jsme byli požádání o změnu formy a rozsahu podpory skupin žáků z důvodu velkého množství mimoškolních aktivit (zejména výtvarného a sportovního charakteru), které již škola pro své žáky několik let podporuje. Další školy, které byly pro účely spolupráce ve školním roce 2022/2023 kromě Gymnázia Jana Nerudy osloveny (1. Střední ScioŠkola, Střední škola – Waldorfské Lyceum Praha) nesplňovaly pro třídy, jež by se zapojily, potřebný počet dětí s OMJ (min. 20 %).

S pokračováním školního roku byla spolupráce se ZŠ Santoška na požádání školy omezena. Po úvodním setkání proběhla návštěva KC a představení projektu lektory ve škole, škola byla přizvána s dětmi k účasti na sousedském festivalu Koloběh, vedení školy však požádalo o přerušení intenzivní formy spolupráce a v průběhu monitorovacího období se pravidelná setkávání nakonec neuskutečnila. Náhradou byla zahájena spolupráce se školou sídlící v Praze 5 Montessori Andílek formou metodického zapojení se do kreativních metod výuky a měsíčních setkání na půdě KC.

5.3.3 Předcházení rizik projektu

Seznam faktorů, které mohou mít zásadní negativní vliv na výsledek projektu, a jejich řešení v průběhu realizace.

1) Riziko nezájmu CS o aktivity projektu

– V případě roku 2021/2022 se riziko objevilo, jelikož lektoři pracovali s celými třídními kolektivy, nikoliv se zájmovými skupinami, bylo ovšem realizačním týmem ve spolupráci

s pedagogy podchyceno. Ve školním roce 2022/2023 již práce probíhala většinově se zájmovými skupinami, kde riziko proto nevyvstalo. V případě ukrajinského nultého ročníku se skupina měnila v závislosti na přísunu a odsunu studentů (z důvodů migrace), nezájem ze strany jednotlivců se zde objevil, ale rovněž byl díky kontaktu s pedagogy podchycen.

2) Nezájem pedagogů o účast na aktivitách KC

– Pro školní rok 2021/2022 bylo v pořádku podchyceno, s částečným zpožděním (i vzhledem k situaci na školách s pandemií). Ve školním roce 2022/2023 jsme se z části s nezájmem pedagogů setkali na škole ZŠ Santoška, což se realizační tým pokusil řešit nabídkou úpravy programu tak, aby vyhovoval kapacitě učitelů a současně naplnil cíle projektu. Po konečném, jasném požádání o přerušení spolupráce i přes snahu lektorů vyjít vstříc omezeným kapacitám školy bylo třeba rozhodnutí vedení respektovat.

3) Nedosažení plánovaných hodnot indikátorů

– Před zahájením proběhla úprava indikátorů 51015, 52200. Indikátory narůstaly průběžně a nevyskytla se potíž s jejich naplněním.

4) Onemocnění členů realizačního týmu

– Lektoři byli vzájemně zastupitelní a byl kladen důraz na flexibilitu upravování setkání s pedagogy. Pro případ delší absence některého z lektorů projektu byla vybudována síť kontaktů na externí lektory a hosty pro KA3, kteří byli kompetentní interkulturní pracovníky zastoupit. V případě ostatních členů realizačního týmu bylo vždy možné přistoupit k práci *home office*.

5) Zrušení konání klíčových aktivit z důvodů pandemie

– Během realizace riziko nevyvstalo. Případným řešením by byl přestup na online cvičení, v nichž studenti zapojují zejména různé způsoby vyjadřování a mimiku, příp. jiné alternativy schůdné s konkrétním řešením pandemie jednotlivých škol. Byla dodržována základní hygienická opatření.

6) Dodavatelské riziko

– V případě nákupu služeb byly vždy jasně definovány požadavky a byl vybrán dodavatel na základě předem striktně defin. požadavků, mezi něž kromě kvality a pozitivních recenzí byly zahrnuty také zkušenost se specifiky projektu (umělecké, divadelní potřeby). Tento faktor byl podstatný zejména při technickém zajišťování festivalu Koloběh, kdy prostory KC vyžadují specifický přístup a znalost prostoru (včetně nastavení akustiky prostor).

7) Nedodržení harmonogramu aktivit

– Toto riziko ve školním roce 2021/2022 vyvstalo a bylo řešeno změnami zmíněnými výše v bodě *5.3.2.2 Prodloužení rekonstrukcí v KC*. V případě školního roku 2022/2023 byla výuka zahájena se zpožděním v měsíci říjnu místo přímo v září. Důvodem bylo výslovné přání pedagogů a vedení, jelikož začátek školního roku je dle reflexe škol náročný a často (zejména u SŠ) probíhají uvítací školní výjezdy aj. Ze strany realizačního týmu šlo tedy o vyhovění požadavkům. Realizační tým využil čas navíc na podrobnější přípravu (metod i např. fyzických prostředků a pomůcek) skupinám na míru a jasné stanovení spolupráce a vzájemných hranic a požadavků škol, lektorů, pedagogů.

– Evaluátor do budoucna doporučuje toto přání škol respektovat a koncipovat harmonogram pravidelných aktivit na školách předem nikoliv od začátku školního roku, nýbrž s odstupem alespoň dvou týdnů (tzn. druhá polovina září/začátek října).

5.4 Hodnocení dopadu projektu na CS

V závěrečném hodnocení přínosu pro CS jsou zahrnuty jak přímé dopady projektu na jednotlivé účastníky, tak změny v kolektivu, které projekt implikuje, a současně také pozitivní změny na prostředí škol a jejich komunitní život.

5.4.1 Výstupy diskusí a rozhovorů s CS a pedagogy

ZŠ Waldorfská

Na ZŠ Waldorfská se zúčastnilo 26 dětí ve věku 12–13 let (7. třída), kde 3 byly příslušníky osob s OMJ. Pracovalo se s celým třídním kolektivem, nikoliv zájmovou skupinou, proto některé děti, zejména na začátku, kladly odpor a her se nechtěl zúčastnit. Lektoři se proto snažili najít jiné způsoby, jak u dětí projevit zájem skrz nacházení a rozvíjení toho, co je aktuálně zajímá, což se výsledně podařilo (viz *4.2 Příklady dobré praxe*).

Situace zde byla obecně velice specifická, jelikož děti jsou na škole vedeny k otevřenému sdílení, názory proto byly často vyřčeny velice zpříma bez ohledu na přítomnost dalších spolužáků a ne zcela konstruktivně. Zpětná vazba na konci každé lekce proto ne vždy ujasňovala efektivitu postupu a mnohdy spíše přinášela rozpory v kolektivu. Třídní kolektiv zpravidla dával hlas pouze výrazným, nespokojeným žákům. Klíčovým se proto stala pro lektory zejména zpětná vazba pedagoga a pozorování a odezva na jednotlivé části programu mírou zájmu a zapojení. Lektoři s pedagogem hledali také možnosti psané zpětné vazby různými formami (dopis pro lektory, „sms kamarádovi“ o průběhu lekce apod.), ne však zcela úspěšně. Výsledně se osvědčily neformální přátelské rozhovory s jednotlivci po skončení lekcí, které přinášely osobní zpětnou vazbu (zj. stydlivější jednotlivci, znevýhodnění jednotlivci s SVP a OMJ). Tento přístup také umožňoval lepší aktivizaci CS a práci s dětmi s OMJ.

Z osobních rozhovorů s žáky vyplynulo, že zkoušení i hraní v prostorách KC pro ně bylo o mnoho příjemnější než předchozí práce ve škole. Obdobně hodnotila tento fakt také pedagožka třídy, projekt by byl dle jejího názoru mnohem jednodušší, kdyby šlo budovu KC využívat od začátku.

Na festival Koloběh dorazili zejména rodiče dětí a pedagogové, představení bylo koncipováno velmi interaktivně – diváci tak byli aktivními účastníky a v závěru představení

se zapojili do hry, kterou připravila jedna z tvůrčích skupin žáků. Po představení následovala neformální diskuze o představení formou rozhovorů s rodiči dětí, kteří vyzdvihovali zejména interaktivitu a variabilitu představení (využití prostoru a možnost sami se do představení zapojit). Zpětná vazba na činnost KC byla velice pozitivní. Diváci i žáci se zdrželi až do pozdních hodin a zapojili se do programu (studenti vytvořili koutek pro koláže, nabízeli účastníkům festivalu malování hennou aj.)

Během lekcí i závěrečného vystoupení byly užívány metody Tvůrčí laboratoře současnosti, které svou podstatou vedly k překonávání etnických rozdílů a pomohly integraci a podpoře v kolektivu žákům s OMJ. Ke komunitnímu propojení pro dlouhodobou spolupráci ovšem příliš nedošlo vzhledem ke vzdálenosti školy od KC. Ze závěrečného šetření inkluze vyplývá mírné zlepšení situace prostředí na škole, zejména ze strany vztahu rodičů – školy (důležitý faktor směrem k plnění principů komunitní školy), rozšíření možností didaktických metod a práce s kolektivem (podpora upozaděných, tichých či nesmělých žáků). Škola již však měla velice dobré výchozí body při vstupním šetření z důvodu podstaty alternativního vzdělávání a waldorfské pedagogiky.

Gymnázium Na Zatlance

Na Gymnáziu Na Zatlance byly v prvním roce otevřeny 3 skupiny o 15 žácích s 3–4 dětmi s OMJ ve věku 15–17 let. V druhém roce skupina o 20 žácích, kde 10 bylo s OMJ (integrace ukrajinského nultého ročníku), nicméně zde se z důvodu migrace složení a počet obměňoval a konečný stav byl 17 dětí a 7 s OMJ ve věku 14–18 let.

V prvním roce opět probíhala práce s celými třídními kolektivy. Obecně zde panovala vstřícná atmosféra, přesto se několik prvních měsíců (zj. nový kolektiv 1. ročníku) stydlivější jednotlivci příliš nevyjadřovali a neprojevovali. Opět se osvědčilo pozorování míry zapojení a chuti k jednotlivým částem programu a podrobná zpětná vazba a konzultace se spolupracujícím pedagogem po skončení programu. Starší studenti (dva 2. ročníky) byli otevřenější, pracovali se zájmem a s vlastní iniciativou.

Lektoři reflektovali skutečnost, že v některých aktivitách účastníci nebyli schopni vidět smysluplnost a hodnotili je spíše negativně, ovšem z dlouhodobého hlediska a výsledného

plánování byly pro lektory podstatné a účastníci v nich mohli spatřit význam až v širším či dlouhodobějším kontextu. Ve spolupráci s pedagogy proto probíhala snaha nalézt průnik, který výsledně spočíval v lepší komunikaci (vysvětlování zásad a principů užitých metod, jejich smyslu) a praktické ukázky a demonstrace v podání profesionálů (jak dostupná videa, tak později vystoupení umělců na festivalu Koloběh).

V druhém školním roce při práci s ukrajinským nultým ročníkem bylo k tomuto přihlédnuto a jednotlivé metody byly voleny citlivěji s ohledem na komfortní zónu studentů (příchod do nového prostředí, neznalost jazyka, kultury aj.). Podpůrně také sloužil fakt, že skupina žáků česky mluvících, která se zapojila, již byla čistě zájmová, složená převážně z účastníků minulého roku, kteří si přáli pokračovat – integrace a podpora zde tedy fungovala velice dobře a vztah mezi lektory a česky mluvícími studenty se stal ve vztahu k plnění společného cíle (integrace ukrajinsky mluvících žáků) téměř partnerský.

Z osobních rozhovory po festivalu Koloběh v obou ročnících vyplývala obecně velká spokojenost s celým projektem a vztahem s lektory. V prvním roce konání festivalu Koloběh byla do programu zapojena vlastní produkce studentů (rap trio *H4GO, DJ Flíbo Glébo*, přihlašování na LARP *Ach to státu hanobení*) a účast na festivalu byla velmi hojná. V druhém ročníku se studenti zapojili formou hudebních vystoupení a také přímo asistencí produkce a PR (pomoc při obsluze, pomoc organizátorům, tvorba plakátů).

Ze všech zapojených škol spolupráce s gymnáziem vyústila v nejsilnější vzájemný vztah. Částečným důvodem je i malá vzdálenost mezi školou a KC. Studenti se aktivně zapojují do činností KC (pravidelné aktivity, komunitní kavárna), v KC sami zorganizovali benefiční aj. akce (Zaltlaswap, diskuse nad klimatickými změnami a další). Škola sama požádala o spolupráci v druhém ročníku. V případě gymnázia se prokazatelně podařilo posunout školu směrem k principům komunitní školy. Spolupráce s KC poskytuje prostor studentům (za podpory jejich učitelů) se zapojovat do života místní komunity, seberealizovat se, prezentovat zde školu a dávat volné pole interakci s dalšími členy komunity, vč. osob znevýhodněných a sociálně vyloučených, či sociálním vyloučením ohrožených. Tyto faktory se promítly i během závěrečného šetření inkluze, kde více pedagogů hodnotilo pozitivně zapojení školy do života místní komunity.

Gymnázium Jana Nerudy, Hellichova

Na Gymnáziu Jana Nerudy se pracovalo se dvěma zájmovými skupinami ve věku 15–18 let v počtu 13 a 18 žáků s 3 a 4 studenty s OMJ. Jednalo se o děti, které dlouhodobě projevují zájem o hraní divadla a performativní umění, projekt zde tedy kromě integrace měl za úkol také rozšíření dovedností performativních metod, zlepšení improvizačních dovedností, sebevyjádření a schopnost dávat prostupnost své vlastní kreativitě.

Jelikož většina metod byla pro děti velice nová, panovalo zde mírné rozčarování, na což se lektoři snažili reagovat otevřenými prezentacemi a demonstracemi ze strany profesionálů, obdobně jako v předchozím roce se studenty Gymnázia Na Zatlance. Studenti byli v poskytování zpětné vazby ze začátku rezervovanější, postupně si začali na sdílnost a princip otevřenosti zvykat. Až do konce školního roku se však ve skupině nacházelo několik jednotlivců, kteří s průběhem a metodami nesouhlasili. Lektorský tým společně s pedagogem, metodikem a evaluátorem se na toto pokoušel průběžně reagovat aplikací metod vyzkoušených v předchozím roce (zj. u Gymnázia Na Zatlance), tento odstup se však nepodařilo překonat kompletně u všech jedinců. Jelikož se jedná o osoby ve věku dospívání, v konečném usnesení je potřeba rozhodnutí těchto studentů respektovat. Z pohledu evaluátora velice záleží na způsobu podání lektorů, vehemence a intenzitě zapojení. Je potřeba vnímat komfortní zónu dospívající mládeže a citlivá témata (zj. u kontaktních metod jako např. playfight či improvizace s úkolem využití vokálních aj. projevů, které mohou vyvolat vlny studu). Metody aktivizace členů s OMJ však fungovaly dobře, jelikož lektoři do cvičení hojně zařadili i nonverbální techniky, které dávaly na roveň všechny účastníky bez ohledu na řečové dovednosti a ovládání jazyka a umožňovaly projev talentu i jiným než *klasicky divadelním* způsobem. Toto bylo reflektováno pozitivně i samotnými členy OMJ při osobních rozhovorech.

Závěrečné představení *Romulus veliký* se shledalo se skvělým ohlasem diváků (rodiče, pedagogové, návštěvníci festivalu z místní sousedské komunity), divadelně bylo provedeno velice dobře. Skupiny se rozhodly představení prezentovat i při jiných příležitostech a skupina uspořádala vlastní vystoupení i po účasti na festivalu. Škola tak pokročila směrem ke snaze zapojení se do komunitního života. Pozitivně byly viděny i některé užité metody projektu a objevování osobností jednotlivců, dávání prostupnosti jejich originálnímu přístupu a respektování individuality. Demonstrace benefitů takovéhoto přístupu

prostřednictvím projektu se odrazila při provádění závěrečného inkluzivního šetření, kde bylo zaznamenáno zlepšení situace.

ZŠ Montessori Andílek

V případě Montessori Andílek spolupráce byla specifická a spočívala v metodickém zapojení interkulturních pracovníků do hodin ve vedení pedagogů školy, kde pracovníci plnili funkci lektorů, kdy s kolektivem dětí zkoušeli užité metody projektu. Skupina byla složena z dětí 1. stupně ZŠ v počtu 25 dětí, kde 3 byly s OMJ + 2 s SVP (nejedná se o cílovou skupinu projektu, ale pro účely spolupráce bylo toto složení uznáno jako relevantní a potenciálně splňující podmínky pro účinnost aplikace metod). Děti také navštívily prostor KC. Zástupci školy projevili zájem o zapojení do projektu a spolupráci při utváření vhodné metodiky školy pro výuku žáků s OMJ a SVP. Průběh hodin zde byl více organizovaný učiteli, cílem však bylo spojit metodiku školy Montessori s aktivitami projektu a poskytnout škole rozšíření didaktických metod. Realizační tým odpovědný za evaluaci a metodologii byl proto v úzkém kontaktu s hlavním metodikem školy a v průběhu roku probíhala četná setkání a intenzivní vzájemná komunikace.

Děti s rodiči i pedagogové školy byli pozvání na festival Koloběh, účastnili se workshopů (vyrábění keramiky, výtvarný workshop, playfight a další), sledovali představení starších žáků (Gymnázium Jana Nerudy, Gymnázium Na Zatlance) a hudební vystoupení studentů ostatních škol a dalších umělců.

Výstupem vzájemné spolupráce byla provázanost při vytváření metodiky projektu a učebních metod školy, vzájemné konzultace, sdílení zkušeností. Škola se již svou podstatou snaží od dob vzniku naplňovat principy komunitní školy. Díky účasti na projektu dle závěrečného šetření inkluze došlo k rozšíření škály didaktických metod, zlepšení schopnosti práce s různorodým kolektivem a komunikace s upozaděnými či znevýhodněnými členy skupiny a podařilo se také díky společně strávenému času rodičů s pedagogy navázat bližší vztahy a prohloubit je na úroveň spíše partnerskou.

Z pohledu realizačního týmu se jedná o užitečné ověření metod, které byly utvářeny zejména v prvním školním roce a vyhodnocovány a ucelovány během období prázdniny roku 2022, a vyzkoušení modelu, jak metody Tvůrčí laboratoře mohou být dále aplikovány

a užívány dalšími institucemi i po ukončení projektu. Spolupráce představovala cenný podklad pro sepsání komplexní metodiky.

5.4.2 Dotazníková šetření

5.4.2.1 Výsledky dotazníků studentů a žáků

Dotazníky byly sbírány ve dvou fázích: po uplynutí pololetních prázdnin v polovině školního roku a v červnu po vystoupení na festivalu Koloběh jako součást rozloučení účastníků s lektory a uzavření projektu pro jednotlivé skupiny. Vyplnění dotazníků bylo nastaveno jako dobrovolné (viz. *5.2.2 Praktické nastavení*). Odpovědi z dotazníků byly rozčleněny do následující struktury, odpovídající sledovaným předmětům hodnocení:

1. Kvalita obsahové stránky aktivit

– Hodnocena pozitivně. Pro účastníky budil projekt (tzn. realizační tým odpovědný za plánování a vedení aktivit, koncepci metod) dojem znalosti uměleckých oblastí a široké škály dovedností.

2. Časový rozvrh (dotace)

– Názor na časovou délku se různil na základě celkové obliby aktivity. V prvním ročníku konání projektu, kde byly zapojeny i děti, které nesdílely obecný zájem o performativní umění, byla mnohými časová dotace hodnocena jako příliš dlouhá (zejména u týdne intenzivního nacvičování, které bylo pro mnohé zdlouhavé a unavující). V druhém roce konání byla naopak délka lekcí hodnocena spíše jako příliš krátká, přestože rozvrh zůstal zachován. Byla změněna frekvence setkávání z každotýdenního na jednou za dva týdny, což bylo vnímáno pozitivně a vyhovovalo dětem v souvislosti se snížením zátěže, kterou účast na projektu v kombinaci se studiem a školními testy představovala.

3. Formu a užité metody práce

– Hodnocena převážně pozitivně. Vyskytovaly se výhrady směrem k přílišné otevřenosti či *alternativitě* zvolených metod, zejména u účastníků, kteří na otevřený a partnerský přístup nebyli zvyklí a škála možností performativního umění pro ně byla nová. V konečném výstupu však hodnocena dobře, zejména pak ve vztahu k vystoupení na festivalu Koloběh.

4. Lektorský a realizační tým

– Hodnocen převážně pozitivně. Neformální přístup i osobnosti lektorů se ve většině setkaly s obecným přijetím a výsledně i oblíbením. U několika jedinců během druhého roku konání bylo však hodnoceno jednání lektorů jako příliš *vehementní* a *nárazové.* Kromě osobností lektorů toto může být zapříčiněno i nedostatečným provázáním s vedoucím pedagogem, jelikož právě v období příprav na program a seznámení se s novými lidmi je důležitá podpora dětem „známého" člověka. Pedagog současně může poskytnout klíčové poznatky týmu lektorů, aby těmto momentům bylo zabráněno.

5. Používané materiály

– Tato otázka nebyla zodpovězena ve všech dotaznících, bod byl proto hodnocen v kombinaci se zpětnou vazbou získanou z pozorování a volných rozhovorů. Materiály na festivalu Koloběh byly dětmi uvítány, včetně rekvizit. Některé speciální pomůcky (diktafon) představovaly pro děti novou, zajímavou zkušenost. Použité nástroje daly dětem možnost vyzkoušet si v praxi také oblasti umění, které je zajímaly, a napomohly volbě potenciálního profesního zaměření, které bylo pro větší část účastníků současně relevantní.

6. Efekt aktivit na svůj život a studium

– Většina účastníků hodnotila projekt tak, že si díky němu vyzkoušela něco nového, poznala své spolužáky z jiné stránky, došlo k pozitivnímu prohloubení vztahů a pracovali s dětmi, se kterými dosud nepracovaly, nebo s nimi nebyli zvyklí interagovat. Projekt tedy tímto plnil své cíle a dařilo se kolektiv stmelovat a integrovat znevýhodněné jedince. Současně bylo také podporováno rozšiřování znalostí a dovedností dětí, které na většině škol nepatří k základnímu *výukovému balíčku* (sociální dovednosti, komunikace, kreativita).

5.4.2.2 Výsledky dotazníků pedagogů

Všemi čtyřmi zapojenými pedagogy byl projekt a kvalita jeho provedení hodnoceny pozitivně. Náplň programu a schopnosti lektorů vnímají na vysoké úrovni a potvrzují pozitivní dopad na dětské kolektivy. Použité metody a práce s kolektivem byly vnímány pozitivně, dostupné pomůcky také. V prvním roce vyvstalo doporučení na zlepšení celkové organizace a větší efektivitu interního vedení. V druhém roce se již tyto výtky neobjevily.

Zapojení učitelé také reflektovali citelné změny v chování skupin a hodnotili dopad projektu na integritu a vztahy mezi dětmi jako velice pozitivní (zejména pedagožka nultého ukrajinského ročníku Gymnázia Na Zatlance).

5.4.2.3 Výsledky dotazníků lektorů

Dotazníková šetření lektorů probíhala každý měsíc na schůzkách realizačního týmu doplněna o společnou diskuzi potřebných změn a společné plánování. Z dotazníkových šetření pro první rok vyplývala náročnost organizace a přehlcení celkové kapacity lektorů, i ve vztahu ke koordinaci a integritě, nejednotnosti postupů a občasně chaotickému vedení.

V druhém roce se již poznámky k tomuto tématu neobjevovaly, což naznačuje, že provedené změny a revize v období školních prázdnin byly úspěšné a podařilo se nejednotnost realizačního týmu eliminovat.

5.4.3 Výstup evaluace efektu na CS

5.4.3.1 Změny v kolektivu

Na základě zpětné vazby, pozorování a dotazníkových šetření se díky projektu podařilo docílit integrace skupin CS, se kterými se v průběhu realizace pracovalo, a posílit vzájemné vztahy dětských kolektivů. Děti byli hravou, neformální formou přiměny k promíchávání rolí, nacházení společného porozumění s ostatními účastníky mimo svůj kruh přátel a objevování sebe sama díky možnostem vyzkoušení si množství nových technik. V řadě případů také došlo k nenásilnému překonávání sám sebe a vystupování ze své komfrotní zóny. To vedlo k objevování nových dovedností, svého nadání či ujasňování si toho, co pro ně je a není přirozené, na které věci se zaměřit v budoucím seberozvoji více a na které raději méně – inspirace, jak se v budoucnosti profilovat.

Tento vnitřní rozvoj a změny ve vzájemné komunikaci, posílení role upozaděných jedinců a individuální přístup ke každému tak, aby se cítil součástí celku, chtěný, potřebný a důležitý, pomáhá překonávat předem vybudované bariéry, které se v kolektivu jinak přirozeně vyskytují, a dává průchod potenciálu všech zapojených dětí. Kolektiv díky společnému spojení sil pak pracuje více sjednoceně, intenzivněji, děti vykazují větší chuť a motivaci a rodí se zde nové, mnohdy velice inovativní a originální nápady.

5.4.3.2 Vztah CS k odlišnostem spojeným s osobami OMJ

Hodnocení tohoto bodu vyplývá především z pozorování chování dětí v kolektivu a zpětné vazby pedagogů, přičemž nejvíce znatelný byl efekt v případě práce s ukrajinským nultým ročníkem Gymnázia Na Zatlance.

Metody Tvůrčí laboratoře jsou voleny tak, aby využívaly široké spektrum možných projevů, a to i takových, kde rozdíly spojené s OMJ nejsou nikterak podstatné (pantomima, playfight, improvizace, mnohé „němé“ techniky). V řadě případů toto platí také pro osoby s SVP. Děti ve skupině tak spolu mohou plnohodnotně interagovat na úrovni, kde tyto aspekty mezi nimi nedělají žádný rozdíl.

Současně je budován respekt k odlišnostem a vnímání jinakosti jako věci k rozvíjení, a originalitu. V rámci projektu toto bylo podpořeno faktem, že část lektorů a členů realizačního týmu je sama příslušníky osob s OMJ a nikterak tento fakt neskrývali a současně množství lektorů a hostů na festivalu Koloběhu bylo rovněž cizinci a osobami jiného etnika. Některé workshopy na festivalu Koloběh byly vedeny v angličtině a se staršími dětmi se záměrně zkoušelo vést část lekcí v cizím jazyce, aby došlo k vyzkoušení si reality *z druhé strany.*

Pozitivní posun vnímání účastníků ze strany CS ve vztahu k odlišnosti ostatních se projevil ve vzájemné kooperaci při intenzivních přípravách na festival Koloběh a během závěrečných setkání na konci školního roku (interakce mezi dětmi, slovní hodnocení, projevy náklonnosti a vzájemného pochopení). Například část účastníků z prvního ročníku projektu z Gymnázia Na Zatlance se z vlastní iniciativy zapojila do integrace ukrajinských studentů, přidala se k lekcím pro nultý ročník a jednotliví studenti dobrovolně pomáhali dětem s OMJ se seznamovat s novým prostředím a trávili s nimi čas i mimo školní výuku či setkání v rámci projektu.

5.4.3.3 Inovativnost projektu

Dle závěru na základě výstupů evaluačního šetření je projekt obecně vnímán (účastníky, pedagogy škol, lektory, rodiči dětí, návštěvníky KC) jako inovativní. Propojení schopnosti umění překonávat vzájemnou rozdílnost s dostupnými prostory KC a stavem zapojených škol je viděno jako myšlenka, se kterou se jednotliví aktéři dosud nesetkali.

Dalším inovativním rozměrem je povaha zvolených technik, která je z velké míry inspirována zahraničními performativními výstupy a zahraniční zkušeností vedoucí Tvůrčí laboratoře současnosti a metodoložky projektu. Jednotlivé techniky jsou popsány v tomto dokumentu v části *4 Metodika práce s účastníky na jednotlivých aktivitách.*

Z velké části toto bylo také podpořeno volným průchodem uměleckého vyjádření a povahy lektorů, kteří mají bohatou předchozí zkušenost s formami performativního umění. Skladbou realizačního týmu přirozeně vyvstávaly originální způsoby řešení a ty inspirovaly účastníky projektu z řady CS k silnějšímu sebevyjádření. Citlivý výběr lektorů ze strany vedení projektu a dále rozhodnutí ponechání důvěry v organický vývoj spolupráce a zkušenost interkulturních pracovníků se v tomto případě osvědčila.

5.5 Příklady dobré praxe

Z hlediska vedení projektu, plánování postupu a průběžného vyhodnocování se velice osvědčily **individuální rozhovory s účastníky projektu**. Přechod k tomuto způsobu poskytování zpětné vazby byl klíčový právě při práci s kolektivem 7. třídy ZŠ Waldorf. Neformální přátelské rozhovory umožnily lepší kontakt i se stydlivějšími či znevýhodněnými jednotlivci s SVP a OMJ. Tento přístup také umožňoval lepší aktivizaci CS a práci s dětmi s OMJ. Pro účely sběru zpětné vazby a uzavření participace se také velice dobře osvědčilo závěrečné posezení s dětmi v kruhu po uplynutí festivalu Koloběh, spojené s rozdáním motivačních odměn dětem.

Přestože strukturované dotazníky představují cenné, hmatatelné podklady pro evaluační šetření, bylo jejich **vyplňování postupně nastaveno jako dobrovolné**. V případě povinného vyplňování mnohé děti (i přes přizpůsobení struktury jejich věku a pokus o hravé formy) sběr *sabotovaly* – a to i pokud ústní zpětná vazba probíhala dobře. V rozložení lekcí povinný sběr působil značně invazivně a nebyl zcela v souladu se zásadami a myšlenkami projektu. Po přenastavení zásad vybírání dotazníků, kdy je mohly vyplnit děti, jež skutečně chtěly s lektory sdílet své poznatky, byla většina popsána svědomitě a informace zde zmíněné byly více konstruktivní a lépe vypovídající o průběhu realizace (děti hodnotily jak pozitiva, tak negativa).

Pro dosažení **lepší integrity realizačního týmu, efektivity vzájemné komunikace a organizace a lepší soudržnosti** se osvědčil menší počet interkulturních pracovníků, kteří pracují na větší úvazky a pracují se všemi skupinami – tedy ne tak, že si každý interkulturní pracovník vezme jednu ze skupin daného roku a společně vše propojuje pouze vedoucí aktivity KA3. Diverzitu programu či náhradu v případě nemoci pokrývají v takovémto případě externí lektoři. Nevýhodou je zde předpoklad, že realizační tým je s externími lektory v kontaktu a má koho k programu případně přizvat. Jedná se o skutečnost, kterou KC díky svým dalším činnostem disponuje.

Za účelem **předcházení rizika zpoždění harmonogramu aktivit** je vhodné počítat s tím, že školy jsou v období začátku školního roku vytížené z hlediska příprav a organizace a často (zejména u SŠ) probíhají uvítací školní výjezdy aj. Evaluátor doporučuje tuto potřebu škol respektovat a koncipovat harmonogram pravidelných aktivit na školách předem nikoliv od začátku školního roku, nýbrž s odstupem alespoň dvou týdnů (tzn. druhá polovina září/začátek října).

V případě, že se metodu Tvůrčí laboratoř současnosti rozhodne aplikovat organizace v podmínkách, kde není možné využít rozsáhlých prostor jako v KC, je jako formátová úprava vhodnou alternativou **metoda site–specific**. Význam a důležitost změny prostředí při práci s CS a definice metody jsou vysvětleny v části *4.1.2 Umělecký výraz jako interakce s prostředím.*

ZÁVĚR

Laboratoř je vymezený prostor, uvnitř kterého se můžeme plně soustředit na objevování konkrétních fenoménů. V případě naší aktivity byly objektem zkoumání mezilidské vztahy a způsoby budování společenství napříč rozdílům (např. jazykovým či kulturním). Je to prostor pro kultivaci zvědavosti a experimentování, cesta k budování zdravé individuality a funkční komunity založené na dialogu a vzájemném respektu.

V průběhu dvouletého trvání projektu se podařilo posílit vztahy ve skupinách dětí a školních kolektivů, podpořit integraci znevýhodněných žáků s OMJ a v neposlední řadě také posílit sousedské komunitní vztahy a roli blízkých škol.

Metoda Tvůrčí laboratoře současnosti je nástrojem ke vzájemnému pochopení a porozumění si skrz hravé, přirozené lidské motivy sebevyjádření, kde nejsou hodnoceny naučené dovednosti, ale oceňována individualita každého člověka.

Katarzyna Elperyn

Katrin Dejlová

červenec 2023

ZDROJE

ANDĚL, Petr. 2019. *Místní akční plán rozvoje vzdělávání II pro MČ Praha 5.* [online] Dostupné z: https://map.praha5.cz/files/Implementacni%20plan%20MAP%20II.pdf [cit. 25. 5. 2023]

MŠMT. Evropské investiční a strukturální fondy, OP VVV. 2020. *Metodika rovných příležitostí ve vzdělávání pro prioritní osu 3 OP VVV.* [online] Dostupné z: www.penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2018/12/Metodika-rovnych-prilezitosti-ve-vzdelavani_web.pdf

MŠMT. Evropské investiční a strukturální fondy, OP VVV. 2020. *Kodex školy.* [online] Dostupné z: www.penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2018/09/Kodex.pdf

MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. Odbor evropských fondů. 2020. *Definice cílové skupiny děti, žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ).* [online] Dostupné z: www.penizeproprahu.cz/wp-content/uploads/2020/09/V58-definice-dětí-žáků-s-OMJ.pdf

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. 2023. *Mapa projektů.* [online] Dostupné z: https://dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu

ŠUBRTOVÁ, Lucie. 2006. *Transformace tradiční školy na školu komunitního typu.* [online] Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/8258/DPTX_2006_2_11210_ASZK10001_110351_0_27632.pdf?sequence=1&isAllowed=y

KRBCOVÁ MAŠÍNOVÁ, Lenka, JENÍK Tomáš, POLESNÝ Michal. 2011. *Standardy kvality a principy Komunitní školy.* [online] Dostupné z: http://www.ckpul.cz/data/komunitni-skola/standardy-principy-komunitni-skoly.pdf

[cit. 21. 3. 2023]

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 *Scénář lekce rok 2022*

čas: 10:00 – 12:30
prostor: divadelní sál ZŠ Waldorfská
skupina: 10 účastníků věk 13 - 15 let
pomůcky: příběhy šlechtických rodů, šňůrky a mini kolíčky, čisté ač použité plastové pytliky, papirova lepici paska

1. **Rozcvička** (10 min)

chůze po prostoru: nesmíme se navzájem dotýkat, chceme najít společný rytmus chůze
když ho najdeme: kdokoliv zastaví, všichni musí zmrznout a kdokoliv může zase rozpohybovat skupinu
cíl: naslouchání, napojení se na prostor a na tělo, fyzická akce-reakce

2. **Tvorba příběhu** - komiks (40 min)

příběhy rodů – dokázat shrnout: 3 obrázky, 1 věta, 1 hlavní postava, situace co se tam stané

pro popis děje/zápletky potřebujeme:
1)kdo,co 2) problém 3)výsledek/řešení

Pravidla:
- nesmí se používat sprostá slova
- kreslení pomocí 1 tužky 1 barvy

následuje výstava komiksu (šňůra a kolíčky)
reflexe ve skupině: kde je příběh z výstavy jasný, co je pobavilo, kde by viděli možnost něco změnit

3. **Pauza** - 15 min čas na odpočinek a eventuální prohlížení výstavy

4. **Pytlíkové loutkové divadlo**

zadání (čas na přípravu 3-4 min pro každý krok):
1.vytvoř si postavu z pytlíku, vymysli, jaká je/přívlastek/jakou má hlavní emoci,
2.objevit se na scéně – zastavit se – vydávat zvuk – rozhlédnout se – zastavit – schovat
(použili jsme dřevěné bedny, které byly v místnosti, jako malá jeviště, za kterými seděli loutkáři)
3.jméno postavy
4.něčím se pochlubit (vlastnost loutky)

5. **Prezentace, reflexe, společné rozloučení**

Příloha č. 2 *Scénář lekce rok 2023*

Harmonogram zahajovací schůzky po ustanovení nové skupiny:

1.) *společné portréty* - studenti obdrželi výkres a za úkol si měli vybrat dva různobarevné pastely, jejich cílem bylo namalovat vždy jednu část obličeje někoho dalšího ze skupiny, poté se výkres posouval po kruhu /vždy o jednoho člověka/ a zadání bylo stejné, akorát byl fokus na jinou část obličeje, postupně vznikly portréty nás jako skupiny (kombinací našich črt - tvar hlavy, oči, rty, uši, vlasy, nos). U každého na závěr skončil jeden portrét, ke kterému připsal své jméno a představil se nám pomocí portrétu. Seznámení proběhlo dvakrát a následovala instalace děl a jejich podrobné prohlížení a hádání "která část patří komu"
cíl: uvolnit se, nenuceně se seznámit s neznámými studenty, vyhnout se jazykové bariéře,
výsledek: povedlo se a cvičení provázel smích a uvolněná atmosféra

2.) *nejsilnější zážitek ze školy* - student měl na výkres namalovat zážitek ze školy z nedávné doby, mohl zvolit konkrétní zobrazení nebo abstraktnější formu - jít po pocitu, dojmu, atd. Na malbu bylo určeno cca 10 min.

3.) *otevřená galerie* - po domalování zážitků se skupina rozdělila na 2 části, první se rozprostřela do prostoru se svými díly (jako exponáty) a druhá skupina je navštěvovala jako v galerii a mohla se na význam děl doptávat, po 10 min. se skupiny vyměnili a aktivita byla ukončena krátkou reflexí ohledně procesu tvorby a procesu "sdílení- co obraz znamená". cíl: vizuální sdělení, díky kterému zjistíme, co kdo v škole prožívá nebo silného prožil. Zajímavá byla zejména explikace ukrajinských studentek, které zobrazili své zážitky z třídní exkurze do Kutné Hory, součástí byli i negativnější zkušenosti: stěžování si na "dotěrné spolužáky", "únavový syndrom" nebo stres a úzkost ze zkoušek

4.) *fyzická a vokální aktivizace v kruhu* - vzhledem k nízké teplotě v chrámu byl zamýšlený plán pozměněn a z cvičení na objektovou kompozici lektoři přešli do dynamičtější aktivity - pohybu. V kruhu jsme nejprve aktivizovali tělo a hlas, posléze jsme posílali imaginární dárek po kruhu (cvičení na prostorovou představivost, reaktivitu a emoce), poslední kolo jsme k "obdarovávání" přidávali i zvuky a vokální projevy, čímž jsme dokreslovali charakter darovaného nebo dostaného předmětu.

5.) *zpětná vazba a diskuze k společnému projektu* - sdílení plánů lektorů a ambicí jednotlivých studentů ((fyzické divadlo, divadlo poezie, sounddesign, site-specific, tanec, malba, kresba, akční umění...), citace inspirativního materiálu:

"Od položení základního kamene do ukončení stavby uplynul jeden rok. 5. října 1930 byla stavba zahájena položením základního kamene na staveništi. Po roce stavebních prací byl chrám dokončen a odevzdán do užívání sboru na bohoslužebné slavnosti 28. září 1931. Smíchovští evangelíci po skončení posledních bohoslužeb v kapli gymnázia Na Zatlance vstoupili do svého vlastního chrámu."
zdroj: http://ccesmichov.cz/kdo-jsme/historie/dejiny-sboru/

Příloha č. 3 *Scénář bloku tematických lekcí Křížová cesta*

Blok/předmět: Tvorba

Ročník: 2 .ročník Zatlanka

2. tematické období: ***Město a jeho obyvatelé v současnosti a ve 20. století***

Cíle celého bloku:

- **seznámení s tematikou města a urbanismu**
- **naladění se na vnímání města a prostoru, interakce člověka v městském prostoru**
- **teoreticko-empirická exkurze do místa i NEmísta (dočasná, tranzitní místa - obchodní centra, dopravní uzly) na příkladu lokality Anděl a přilehlého okolí**
- **schopnost zvědomit se v městském davu, pohyb vs. zastavení**
- **artikulace potřeb ve veřejném prostoru s výchozí otázkou: Čím si vybuduješ vztah k místu?**

Obsah:
Poznání vlastní "čtvrti" (Smíchov - Anděl) očima cizince a místního obyvatele
Makrostruktura města - vztahy, souvislosti, účel návštěvy
Společenská funkce města.
Umění každodennosti, zásahy do veřejného prostoru - politické vs. apolitické, umělecké vs. účelové

Časový plán dle pořadí setkání

Zadání - (NE)místo ve městě

1.) 11.11.
- úvodní setkání 9.30 - 11.15 (včetně přestávky) - warm-up (cvičení) upravíme dle schopností kolektivu a také časového rozvrhu (polovina 1. setkání)

- představení lektorů a toho, jak se vztahujeme k tématu - Odkud pocházím, kde žiju - místa, ke kterým mám vztah

- představení studentů v kruhu - jméno, jedna asociace na moje "místo" (ve městě, vesnici), př. Olívia, řeka; Jakub, kašna na Moraváku

hra icebreaker - hra v kruhu se židlemi"Nikdy jsem nebyl.." - nejprve obecné, pak osobní, pak tematické

hra
- chůze v prostoru a vedená imaginace zákoutími čtvrti, nejprve sám ve své bublině **partnerské cvičení:** pak registruju ostatní, vnímám je v prostoru, po tlesknutí zavřu oči a ukážu, kde je někdo, a ukážu, kde stojí konkrétní člověk (Kde je Standa? Otevři oči a ověř si to) - **cvičení na pozornost a orientaci v prostoru**

další *prostorové cvičení* v zastavení vnímání jenom jedné barvy, jednoho tvaru - **změna perspektivy, reflexe:** jak se měnil prostor pro tebe?

hra stalker - udržuj stejnou vzdálenost bez toho, aby to sledovaný poznal
hra trojúhelník - podobný jako stalker, ale udržet rovnostranný trojúhelník

dohromady cca 30 - 35 min

„Jak můžeme vidět výše, řád prostoru může být překročen a jeho význam převrácen skrze tělesné akce.“ (Certeau, 1984).

Navážeme krátkou debatou na téma anonymita vs. odhalená identita ve vztahu k městské existenci, ukázka z filmu Tallin Mossaik a performance lecture urbanistky Anna Bláhovej - co je dnes pro nás město - co víme o čtvrti Smíchov? 10 min

Rozdělení do pětic - Zadání na přestávku - najděte místo ve škole, ve třídě (chodba, jídelna, schody, WC, dvorek), které má pro vás specifický význam, jaká je paměť tohoto místa? zkuste vymyslet krátkej příběh (na 1 min), odfoťte místo (15 - 20 min)

Prezentace po přestávce - příběh místa s fotkou, diskuze o účelech jednotlivých míst a NEmíst v budově, navázaní na grós bloku

dobrovolný úkol do příště
terénní výzkum a akce ve veřejném prostoru v OC Nový Smíchov - na co se soustředíme

samostudium doporučených zdrojů

2.) 18.11. Rozdělení do trojic - terénní výzkum, hledání míst, zadání na další hodinu (jenom promyslet): Jak bych vybudoval tuhle čtvrť/Anděl/O, kdyby byla srovnaná ze zemí a mohl/a bych ji vybudovat úplně dle sebe? Co potřebuje tohle místo? Co já potřebuju na tomhle místě mít/zažívat?

3.) 25.11. - Křížová cesta v nákupním centru OC Nový Smíchov. 14 zastavení, 10 udělají studenti a 3 my, 14. bude zakopání společných vizí - koláž “Moje město, moja čtvrť” - pro budoucí generace nebo jako poklad/ svědectví. Sdílení a společná reflexe v parku nad Andělem - Sacre coeur

Příloha č. 4 *Příklady dalších cvičení*

1. Ukázka z lekce *Každodenní rituály přežití*

práce s představou: přemýšlení o kontextu, ve kterém žijeme
Pomůcka: text Miner Horace: Rituál těla u kmene Načirema
https://is.muni.cz/el/1423/podzim2011/SAN301/um/Miner_Horace_Ritual_tela_u_kmene_Nacirema.pdf

Jste tým antropologů, který čeká přednáška o rituálech exotické kultury:

- Vyberte si 1 fotografii rituálu, se kterou budete pracovat.
- Připravte k fotce odstavec – vlastní interpretaci rituálu (podle vzorů H.Minera) – min. 6–10 vět o průběhu rituálu.
- Doplňte zařazení kmene (např. název, co jsou zač) + kategorizace rituálu – tj. jakých hodnot se týká/ jakou potřebu/ víru v co představuje.
- Připravte se na prezentaci pro třídu – v rolích významných antropologů budete prezentovat svou „studii". Každý z týmu odprezentuje část výzkumu.
- Délka prezentace: max. 5 min

2. Ukázka z lekce *Pohyb a hlas*

Vytvoření nálady/emocí za pomoci zvuků, které vydáváme (nahrání na loop station)
Pomůcka: looper

Příklady zadání
1.stará děsivá továrna
2.louka, kde zpívají ptáci, pořádáme piknik
3.spěchám na MHD
4.zšeřelý les, když jdeš sám

Orchestr v kruhu
- každý udělá zvuk a gesto a opakuje stále dokola, další se přidává a navazuje
- když se naplní celý kruh a vznikne celá skladba, zrušíme nejprve pohyb, zvuk

Relaxační cvičení, synchronizace
každý je v leže na zemi (uvolnění) a buď tiše vydechne, nebo vydá nahlas samohlásku

POZOROVÁNÍ:
- první kolo: každý dělá úplně, co chce, a neřeší to, že ruší, nebo to, že by se měl sladit s ostatními
- druhé kolo: naslouchání a snaha podpořit to, co už je

Příloha č. 5 ***Program festivalu Koloběh 2022***

Zastavte se v_běhu KOLOBĚHU.

PROGRAM

27.5. Pátek:

17:00 Divadelní performace | INTERNO (2M Zatlanka)
18:00 Chill na střeše | občerstvovna | workshop vaření
EkO udržitelnost v každodenním životě | povídání o malých velkých změnách + diskuze: Koloběžci
19:00 Prometheus koncert included | koncept: Olívia Fantúrová, Matouš Adam, performer: Matouš Adam
20:00 Chill na střeše | občerstvovna | workshop vaření
22:00 Rapp trio H4GO (Zatlanka)
23:00 DJ Flíbo Glébo (Zatlanka)

28.5. Sobota:

9:00 Ranní pohybová lázeň | Maroš Klačko
10:00 Piknik brunch || Drak n' roses | loutkové představení pro všechny generace
11:00 Workshopy 1 | Sam Alty: hlasová dílna: ekologie hlasu | Husam Abed: physical storytelling | Dílna na střešní zahradě
13:30 Divadelní prezentace (ZŠ Waldorf Jinonice)
14:30 Občerstvovna
15:00 Chill zóna a koncert na střeše (Sam Alty: ancient soulful folk groove)
16:00 Workshopy 2 | Available collective: základy partnerské akrobacie | zápisy na nedělní LARP "Ach to státu hanobení!" | Dílna na střešní zahradě
18:00 divadlo Teď nádech a leť: "Hranice" představení + diskuze s diváky | režie: David Zelinka
19:00 Občerstvovna
20:00 Workshop body percussion | Denbaya
21:30 Koncert_Kora percussion | Africká harfa v doprovodu perkusních nástrojů z celého světa | hraje: Jiří Bouda, Tomáš Kerle, Jakub Severin

ANOTACE AKTIVIT

VÝSTUPY PROJEKTU LABORATOŘ:

PORNO INTERNO

Site-specific divadelní představení studentů 2.M Gymnázia Na Zatlance
Divadlo jako záznam aktuálního stavu naší mysli, prožitků, obav, snů a představ.

"Hnilobný chvíle zalitý do pryskyřice.
Skočit v oblečení do kašny na náměstí pro pár euro.
Kolik prostoru potřebujeme k žití?
Za co si nás kupují?"

HOSTINA NOVODOBÝCH ŠLECHTICŮ

performativní interaktivní instalace autorství skupiny ze ZŠ Waldorf Jinonice
Co je důležité kultivovat v dnešním světě? Co by pro naší planetu udělal novodobý šlechtic – renesanční člověk – uměl by zachranit svět před krizi? Naši inspiraci k reflexi současného světa byly příběhy české renesanční šlechty.

KONCERT RAP TRIO

ČAJOVNA CHILL OUT ZÓNA

Svět potřebuje místa kde lidi mohou spolu být v klidu, zpomalit, citit a naslouchat tomu co se děje kolem. Naši revoluce

Příloha č. 6 *Program festivalu Koloběh 2023*

Zastavte se v_běhu KOLOBĚHU.

Druhý ročník studentského kulturního festivalu KOLOBĚH 19.5. – 20.5.23

PROGRAM

PÁTEK 19.5.
program od 18.30 do 23.00
18.30 - zahájení festivalu - performance smíchovské hlíny i země
19.30 - 21.00 - Salon Družecký - Poker s Mozartem, koncert klasické hudby, kvarteto
21.00 - 22.00 - tematický offprogram - karetní hry aneb sousedský mariáš
22.00 - meditace s marimbou - Lukáš Brabec a kol. z HAMU

SOBOTA 20.5.
program od 9.30 - 00.00
09.30 - sousedská jóga s Markétou
10.30 - workshop pohybové improvizace s Michaelou Daškovou a živou hudbou
11.15 - výtvarná dílna "Zvířata - Můj ohrožený druh" pro děti i dospělé s Alžbětou Procházkovou
11.15 - dílna sázení komunitní zahrady
11.15 - workshop playfightu s Katarzynou Kameckou
13.30 - společný sousedsko studentský OBĚD, workshop vaření
14.30 - prezentace projektu Laboratoř: rozhovor s účastníky projektu Laboratoř – se studenty a lektory
15.00 - kytarový koncert Samuela Weinfurtera, chillout hudba, koutek se smíchovskou hlínou, sousedské sporty pro všechny generace

16.00 - 17.30 - **Romulus Veliký (Friedrich Dürrenmatt)** - divadlo, výsledek projektu Laboratoř v spolupráci s divadelním souborem Gymnázia Jana Nerudy
17.30 - sousedské sporty, občerstvení v kavárně Na Věky,
promítání fotek a videí z Laboratoře
18.30 - 19.00 - **Smíchovské bajky (kolektiv)** - výsledek projektu Laboratoř se studenty Gymnázia Na Zatlance
19.30 - 21.30 - Open MIC: otevřený prostor pro vystoupení přítomných hudebníků, poetů a umělců a umělkyň slova i zvuku ze Smíchova, Zatlanky a jiných blízkých či vzdálených lokací
22.00 - 00.00 - DJ set & night workshop - Ynaj Space